

Molière
Tartuffe

Fordította: Vas István

SZEMÉLYEK

PERNELLE ASSZONY, Orgon anyja
ORGON, Elmira férje
ELMIRA, Orgon felesége
DAMIS, Orgon fia
MARIANE, Orgon lánya, Valér szerelme
VALÉR, Mariane szerelme
CLÉANTE, Orgon sógora
TARTUFFE, álszent
DORINE, Mariane komornája
LOJÁLIS ÚR, törvényszolga
RENDŐRHADNAGY
FLIPOTE, Pernelle asszony szolgálója

Történik Párizsban, Orgon házában

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Pernelle asszony és Flipote, szolgálója, Elmira, Mariane, Dorine, Damis és Cléante

- PERNELLE ASSZONY Gyerünk, Flipote, gyerünk, csak szabadulni tőlük!
- ELMIRA Már annyira siet, hogy követni se győzzük.
- PERNELLE ASSZONY Hagyd ezt, menyem, maradj, ne is kíséj tovább,
Nekem nem kellene e ceremóniák.
- ELMIRA Nem teszünk egyebet, csak ami kötelesség.
De hova megy, anyám, miért ez a sietség?
- PERNELLE ASSZONY Mert ami itt folyik, már nem is nézhetem.
Törődök is vele, hogy mi tetszik nekem!
Nincs ínyemre sehogy ez az itteni élet,
S úgyis csak falra hányt borsó, amit beszélek.
Itt szájas mindegyik, nektek semmi se szent,
Még egy cigánytanyán, ott is nagyobb a rend.
- DORINE Ha...
- PERNELLE ASSZONY Higgye el, szívem, hogy ez sehol se járja:
Még a komorna is pimasz és jár a szája,
Mindenbe beleszól és véleménye van.
- DAMIS De...
- PERNELLE ASSZONY Te egyszerűen ostoba vagy, fiam.
Ezt én, a nagyanyád mondom neked, s apádnak
Megmondtam százszor is, hogy milyen mákvirág vagy,
Minél nagyobb leszel, csak annál léhűtőbb
S nem teszel egyebet, csak keseríted őt.
- MARIANE Azt hiszem...
- PERNELLE ASSZONY Istenem! A húga, az a jámbor!
Mint egy kis barika, olyan szelídnek látszol.
Lassú víz partot most - azt mondják, és tudom,
Titkon csúf dolgokat is művelsz, angyalom.
- ELMIRA Anyám...
- PERNELLE ASSZONY Kedves menyem, ne vedd zokon, de kérlek,
Merőben helytelen egész viselkedésed:
Neked kellene jó példát mutatnod itt,
Míg édesanyjuk élt, jobb dolguk volt nekik.
Lányom, te tékozolsz, s ezért nagyon haragszom,
Hogy éppúgy öltözöl, akár egy hercegasszony.
Ha másnak nem akar az asszony tetszeni,
Csak férjének - nem is kell ennyi dísz neki.

CLÉANTE De mégis, asszonyom...

PERNELLE ASSZONY Maga Elmira bátyja,
Tisztelem, szeretem magát, uram, de látja,
Lennék csak a fiam, Elmira ura - hát
A házamból bizony kitiltanám magát,
Mintsem szüntelenül hallgassam iszonyattal,
Hogy az életről ön miféle elveket vall.
Túl őszinte vagyok? Ez a természetem:
Az van a nyelvemen, ami a szívemen.

DAMIS Kedves Tartuffe ura boldog hát bizonyára...

PERNELLE ASSZONY Az jó ember, lehet adni az ő szavára
És én nem tűrhetem - mert elönt a harag -,
Hogy megtámadják őt az ilyen szamarak.

DAMIS Egy álszent törtető döntse el, mit hibáztam?
Eltűrjem zsarnoki, új hatalmát a házban,
S hogy szórakozni is csupán azzal lehet,
Amit ez a kegyes nagyúr megengedett?

DORINE Mióta elveit itt hirdeti közöttünk,
Nem tehetünk olyat, hogy főbűnbe ne essünk.
Mindent bírál ez a buzgó erkölcsbíró.

PERNELLE ASSZONY És amit megbírál, az bírálnivaló.
Az ég felé vezet, rajongnotok kell érte,
S a fiam dolga, hogy ezt nálatok elérje.

DAMIS Nem látja, nagyanyám, hogy nincs olyan apa,
Ki engem erre rákényszerít valaha?
Szívem ellen való, hogy másképpen beszéljek,
És bármit is csinál, engem elönt a méreg.
E lúdtalppal, tudom, össze nem férhetek
S előre látom a rossz fejleményeket.

DORINE Hát annyi már igaz, én botrányt látok ebben,
Hogy nálunk urat játszik egy ismeretlen.
Nem volt cipője sem, mint koldus jött ide,
Őt dénárt ha megért egész öltözete,
De nálunk jól haladt, s most olyan gőz dagasztja,
Hogy mindent megítél s azt hiszi, ő a gazda.

PERNELLE ASSZONY Úgy segítsen az ég, minden jobb volna itt,
Ha követnék az ő jámbor parancsait!

DORINE Úgy látszik, asszonyom, hogy benne szentet lát már,
De lélegzete sem egyéb képmutatásnál.

PERNELLE ASSZONY Látom, van nyelve!

DORINE Jó kezes nélkül, bizony
A szolgájában és őbenne sem bizom.

PERNELLE ASSZONY Azt magam sem tudom, az a Lőrinc miféle,
De jó ember az úr - én kezeskedem érte.
Rá maguk is csupán azért haragszanak,
Mert szemükbe ő vágja az igazat.
Egyetlen célja van: az, hogy a bűnt letörje.
Az isten érdeke - csak az lebeg előtte.

DORINE Igen, és az miért van, hogy egy ideje
A lábát senki sem teheti ide be?
Ha egy vendég akad, istent megharagítja?
Zúg a fejünk - olyan nagy lármát csap miatta.
Bevallom, efelől megvan a nézetem: (*Elmirára mutat*)
Madame-ot őrzi csak ilyen féltékenyen.

PERNELLE ASSZONY Gondolja meg magát, mielőtt így beszélne!
Nem csupán ő dühös a vendégeskedésre:
Vendégeik nyomán az a zenebona,
A kapujuk előtt álló hintók sora.
A hemzsegő, zajos, hancúrozó lakájhad -
A szomszédok között ennek rossz híre támad.
Én elhiszem, hogy ez ártatlan valami,
De ha pletyka is, nem öröm hallani.

CLÉANTE Ki gátolhatja meg az ilyen szóbeszédet?
Bizony, nem is tudom, mivé lenne az élet,
Ha a mindennapos, buta pletykák miatt
Kiutasítanók a jó barátokat?
S ha képes valaki az ilyen csúf dologra,
Azt hiszi, a világ száját ezzel befogja?
A rágalomra nincs semmilyen gyógyszer itt:
Hát bolond, aki a pletykára hederít.
Igyekezzünk tehát okosan élni s tisztán,
S ne törődjünk vele, hogy mit fecseg a hitvány.

DORINE Talán Daphné meg a kis férje az, aki
Akkor boldog, ha ránk rosszat tud mondani?
Akiken a világ legtöbb okkal nevetet,
Megrágalmazni mást éppen azok sietnek.
Az ilyen lesben áll s lecsap, ha valahol
Udvarlást, mégolyan parányit szimatol,
Gyönyörrel hordja szét híreit a világba
S persze úgy színezi, ahogyan ő kívánja.
Azt hiszik, ha a más dolgát kiszínezik,
Az igazolja majd a maguk tetteit,
S azt remélik, hogy e látszat-hasonlatosság
Fényében a maguk ügyét tisztára mossák,
Vagy azt, hogy legalább megosztja valaki
A közbotránkozást, mely őket terheli.

PERNELLE ASSZONY Másról van szó! Minek is ide ennyi célzás?
Mindenki tudja, hogy Orante élete példás:
Az ég a gondja csak, s mondják az emberek,
Hogy elítéli azt, ami itt végbemegy.

DORINE Ez már igen! Remek a példa: szűzies hölgy,
Igaz, bármit csinál, csupa szigorú erkölcs.
De buzgalmát csak az öregkor hozta meg.
Erényes, de miért? Mert nem kell senkinek.
Ameddig férfiszív még meghódolt előtte,
Élvezte azt, ami a női báj előnye.
Mióta látja, hogy szeme már nem ragyog,
Elhagyta azt, ami előbb őt hagyta ott,
S az égi bölcsesség pompázatos ruhája
Elhasználta bájait szépen bebugyolálja.
Mindig ez a kacér nők nagy fordulata,
Ha megérik, hogy a sok szép kaland oda.
Egyedül, komoran és kielégítetlen
Gyógyszert keresnek és az erény az egyetlen.
Ismerjük már e jó asszonyok szigorát,
Mely mindent rosszáll és semmit meg nem bocsát,
Fennhéjázón a más életét elítéli,
Mert nem az irgalom - az irigység vezérli
És nem tűrheti el, ha más még élvezi
Azt, amit a kora megtiltott már neki.

PERNELLE ASSZONY *(Elmirához)* Látom, e locsogás tetszik az én menyemnek,
És ez a nőszemély megszólalni sem enged.
Vagy mára a garast ő tette le? Na nézd!
De nem hallgatom el én sem a magamét.
Én mondom, a fiam bölcsőbbet soha nem tett,
Mint hogy megnyerte ezt a buzgóhitű embert,
Kit szükség idején küldött ide az ég,
Helyrehozni a ház megtévedt szellemét.
Rá kell hallgatnotok, mert ő vezet az üdvhöz:
Csak üldözni való lehet az, amit üldöz.
A sok látogatás, társalgás, bál, zene
Mind a sátán ravasz eszköze, ötlete.
Jámbor szavak soha nem hangzanak e házban,
Mindig léhaskodás, tréfa és dalolás van.
Pletykálkodás, kaján beszéd, rosszmájúság
Horgára kerül itt szomszéd és jó barát.
A józan is, ha ezt hallja és látja, kába,
S belebolondul a szalón zürzavarába.
Százféle semmisség és mindenki locsog.
A multkoriban egy doktor jól mondta, hogy
A Bábel tornya ez, épp olyan kúsza, tarka:
Mindenki gagyarássz s nincs se füle, se farka,
S hogy megmondjam, mire is említette ezt... *(Cléante-ra mutat)*
No, nézd csak, ez az úr! Hát nem rajtam nevet?

A bolondok közé menjen és ott nevéssen,
De ne... (*Elmirához*) Agyő, menyem, nincs többé egy szavam sem.
Felét se mondtam el, amit... No, lesheted,
Hogy mikor lépem át megint küszöbödöt! (*Pofonvágja Flipote-ot*)
Gyerünk! Mit tátod itt a szádat? Meg se hallasz?
Én nyissam ki talán a füledet, te mamlasz?
Gyerünk, ólommadár!

MÁSODIK JELENET

Cléante, Dorine

CLÉANTE Kísérni sem merem,
Félek, hogy kint megint veszekszik majd velem.
Jó öregasszony és...

DORINE Csak attól Isten óvja,
Hogy meghallja, hogyan szokott beszélni róla!
Akkor ő mondaná, hogy maga az „öreg”,
S nem túrné, hogy ez a szó őt illesse meg.

CLÉANTE Hogy összevész velünk egy pusztá semmiségen?
Ez a Tartuffe-je már megszédíti egészen.

DORINE Meglátja majd, hogy az anyán túltett fia.
S akkor lesz igazán csodálkozni oka.
A forrongásokat bölcsességgel kiállta
S készen állt mindig a király szolgálatára.
De amióta így Tartuffe-ért odavan,
Csúnyán megváltozott: buta, gyámoltalan.
Testvérnek nevezi, s nem drágább a családjá,
Sem anyja, hitvese, sem saját fia, lánya.
Már senki másra, csak rá bízta titkait,
Az pedig okosan megszabja tetteit.
Becézi, öleli, gyöngédség fogja őt el.
És úgy bánik vele, akár egy szeretővel.
Az asztalnál is ő kapja a főhelyet,
S akkor örül az úr, ha eszik hat helyett.
Jó falatokat itt már nem kap senki úgyse,
S ha felbőfög, az úr így szól: „Isten segítse!”
Szóval, bolondja lett, Tartuffe a hős neki,
Mindig idézi őt, mindig dicsőíti,
Csodatétel neki minden köznapi tette,
És ha Tartuffe beszél, minden szó szent előtte.
Az pedig persze jó bolondját ismeri
S úgy elszédíti őt, hogy az már mesteri:
Álszentséggel egész vagyont szed ki belőle
S mindannyiunknak ő lett a bírója, őre.
De nemcsak ő, hanem az a csibész lakáj,

Az is jön és nekünk erkölcsöt prédikál,
Vadul leckéztet és szabadon szertehányhat
Rúzszt és szépségtapaszt, kenőcsöt, pántlikákat.
Az imakönyvben is talált egy keszkenőt
Multkor s dühöngve széttépte szemünk előtt
S azt mondta, iszonyú vétek így összehozni
A szentséget meg azt, ami sátáni holmi.

HARMADIK JELENET

Elmira, Mariane, Damis, Cléante, Dorine

ELMIRA (Cléante-hoz) No, szerencsédre nem voltál a kapunál:
Nem hallottad, amit anyósom prédikál.
Már megjött az uram, de nem vett észre, láttam,
Én fölmegegyek tehát s megvárom a szobámban.

CLÉANTE Én, mivel sietek, itt lent várom meg őt,
Épp csak üdvözlöm és elmegegyek mielőbb.

DAMIS Bácsi, említse meg a húgom esküvőjét.
Tartuffe, azt gyanitom, az akadálya főképp.
Halogatni apám ezért volt kénytelen,
De maga tudja, hogy milyen fontos nekem.
Egy érzés hevíti húgomat és Valért,
S engem, s az ő hűgát - bácsi, ugye megért?
És ha úgy...

DORINE Már jön.

NEGYEDIK JELENET

Orgon, Cléante, Dorine

ORGON Ó! Jó napot, sógorom.

CLÉANTE Én megegyek, s te hazatérsz... örülök nagyon.
Most már nem kellemes vidéken lenni, persze.

ORGON Dorine... (Cléante-hoz) Sógor, ugye, megbocsátasz egy percre.
Csak amíg magamat megnyugtatom kicsit
És megtudakolom, nagyobb baj nincs-e itt. (Dorine-hoz)
Minden jól ment e két napon, míg odajártam?
Mi történt itthon és hogy vannak általában?

DORINE Tegnapelőtt az úrnőt nagy láz verte le
S egész különösen fájt estig a feje.

ORGON És Tartuffe?

DORINE Tartuffe? Ó, nincs semmi baja, megvan.
Csak hízik és dagad, az arca majd kicsattan.

ORGON Szegény!

DORINE Asszonyomat elfogta a csömör
És este nem tudott kóstolni semmiből,
Mert fejfájása még akkor is úgy gyötörte.

ORGON És Tartuffe?

DORINE Közben ott vacsorázott előtte.
Volt vagdalt ürücomb, amelyből egy felet
S még áhítatosan két foglyot megevett.

ORGON Szegény!

DORINE És éjszaka ott vergődött az ágyon,
Egy pillanatra sem jött a szemére álom,
Mert a hideglelés nem hagyta, mi pedig
Virrasztottunk vele ágyánál reggelig.

ORGON És Tartuffe?

DORINE Kellemes kis álmoságot érzett,
S aludni ment, mihelyt a vacsorával végzett.
Már várta jó meleg paplana, vánkosa,
És reggelig aludt, akárcsak a duda.

ORGON Szegény!

DORINE Reggel felé hallgatott érveinkre
S az érvágásnak is magát alávetette.
A megkönnyebbülés be is következett.

ORGON Tartuffe?

DORINE Lesújtani készült a bűnöket.
Felébredt, lelke új bátorságot merített,
S hogy pótolja a vért, melyet úrnőm veszített,
Négy kupa bort ivott a reggelihez ő.

ORGON Szegény!

DORINE Jól vannak így mindketten - ez a fő.
Megyek jelenteni úrnőmnek, aki várja,
Hogy az úr mennyire érdeklődött iránta.

ÖTÖDIK JELENET

Orgon, Cléante

CLÉANTE Gúnyt űz belőled ez. a lány, s orrod előtt.
A szándékom nem az, öcsém, hogy mérgelődj,
De be kell vallanom, igaza volt, ha gúnyolt:
Akárhogy forogtad, hallatlan ez a hóbot.

Lehet-e, mondd, hogy egy férfi bűvöljön el,
Hogy minden egyebet így végképp feledel?
Te voltál, aki a nyomorból kiemelted.
És most...

ORGON Hallgass! Nem is tudom, hogy mit feleljek.
Hiszem nem ismered, csak úgy rágalmazod.

CLÉANTE Jól van, nem ismerem, hadd legyen igazad,
De akárki ez az ember, akármiféle...

ORGON Ha ismernéd, te is rajonganál csak érte
S a te bámulatod sem ismerne határt.
Mert olyan ember ez... olyan... ember, nahát.
Aki őt követi, mélységes béke várja
S az egész világ nem egyéb neki: trágya.
Napról napra, ahogy követem, más leszek,
Már nem köt semmihez vonzalom, szeretet.
Tőle tanultam azt, hogy még ha itt előttem
Halna meg anyám, gyermekem, feleségem,
Nem törődnek vele még ennyit se, nem én!

CLÉANTE Ez aztán emberi érzés, uramöcsém!

ORGON Ahogy megláttam őt - ha úgy állna előtted,
Úgy éreznéd te is, hogy meg kell őt szeretned.
Eljött naponta a templomba jámborul
S láttam - mellettem állt - térdre hogyan borul.
Őt nézte az egész gyülekezet azonnal,
Mert úgy imádkozott, olyan nagy buzgalommal,
Hol sóhajtott, hol a két karját tárta szét
És csókolgatta a templom kövezetét.
Ha indultam, előbb a kapuhoz kiment és
Ott nyujtotta felém a szenteltvíz-medencét.
Inasa, aki őt mindenben követi,
Tudtomra adta, hogy semmije sincs neki.
Segítettem, de őt elfogta a szerénység
S visszakínálta az adomány fele részét.
„A fele is elég - azt mondta -, ennyi sok,
Szánalmára uram, én méltatlan vagyok.”
S amikor látta, hogy nem veszem vissza mégsem,
A szegények között szétosztotta előttem.
És végül is az ég házába hozta őt,
Azóta van, hogy a sorsunk is kedvezőbb.
Ő mindenre figyel s főleg a feleségem
Érdekli őt az én jó hírem érdekében.
Mindig megmondja, hogy ki vetett rá szemet:
Soha nem én vagyok, ő a féltékenyebb.
El sem hinnéd, hová ragadja őt a szent hév,
Egy apróság miatt látnád csak töredelmét!
Kis semmiségeket bűnné nagyítva lát,
A multkoriban is vádolta önmagát,

Hogy térden állva és imába elmerülve
 Bolhát fogott magán - s haragjában megölte.

CLÉANTE A fenébe, öcsém! Bolond vagy, azt hiszem,
 Vagy lehet, hogy csupán tréfát üzöl velem?
 Mi értelme lehet ennek a fecsegésnek?

ORGON Szabadgondolkodást szimatolok belőled,
 Igen, az vagy, szabadgondolkodó, makacs,
 Egyszer bajba kerülsz: ezerszer óvtalak,
 Hogy ez a szabados beszéd semmire sem jó.

CLÉANTE Igen, mind így beszél, aki hozzád hasonló
 Legyen csak a világ, mint ők, világtalan.
 Szabadgondolkodó, akinek szeme van,
 És aki nem leli kedvét a külszinükben, semmi se szent,
 Annak semmi se szent, az már nekik hitetlen.
 Akármit is beszélsz, én meg nem ijedek,
 Kimondom, és az ég ismeri szívemet.
 Nem leszek rabja az álszent komédiáknak:
 Vannak áljámborak, éppúgy, mint színre bátrak,
 S mint ahogy látjuk a becsület mezején,
 Aki zajt csap, nem ő az igazi legény,
 S a szentek, akiket én magam is követnék,
 Nem ábrázatukon hordják azt ami szentség.
 Neked egykutya, hogy ami szivedre hat,
 Képmutatás-e vagy igazi áhitat?
 Vallás, vakbuzgalom, szemedben, ugye, mindegy?
 Egyazon tisztelet arcot s maszkot megillet?
 Őszinteség s ravasz tettetés egyremegy?
 A tényt és a látszatot te összekevered?
 Te a személy helyett az árnnyal is beéred?
 Aranypénznek veszed az ócska, hamis érmet?
 Sajnos legtöbbszörre furcsák az emberek,
 Sosem követik a helyes természetet.
 A józan ész, bizony, ők túl szűknek találják
 És jellemük szerint lépik át a határát.
 Azt rontják el, ami igazán nemes itt,
 Azzal, hogy sürgetik és túlzásba viszik.
 De öcsém, ezt csak úgy melleleg megjegyeztem.

ORGON Híres tudós lehetsz, már biztos vagyok ebben.
 Az egész tudományt magadban tárolod,
 Csak te vagy okos és felvilágosodott,
 Cato* s orákulum vagy a mi századunkban,
 S melletted az egész világ buta, tudatlan.

CLÉANTE Híres tudós, igaz, nem vagyok, sógorom,
 S nem az vagyok, ki a tudományt tárolom.

* Cato - római politikus és író (i. e. 234-149-ig). A régi római hagyományok ápolását állította szembe a görög kultúrával.

Egyet tudok - egész tudományom csak ennyi:
Tudom, mi az igaz, s tudom, hogy mi a talmi.
S mert dicsőbb hősöket sehol sem ismerek,
Mint az alázatos, igazi szenteket,
S mert szebb és nemesebb dolog nincs a világon,
Mint ha az igazi vallás buzgalma lángol -
Előttem épp azért semmi sem undokabb,
Mint e szenteskedő, jól színlelt áhitat,
Mint e szélhámosok, mint e piaci szentek,
Szentségtörés, csalás, amit ezek művelnek,
És mindazt, ami szent az embereknek itt,
Ők kiaknázzák és a hasznát élvezik,
És lelküknek, amely mindig érdeket hajhász,
Csak mesterség a hit és árucikk a vallás,
Mert a szemforgatás, a mohó, szemfüles
Vallásosság nekik rangot s hitelt szerez,
S bár égi úton szárnyalnak ők rajongva,
Mire vadásznak? az evilági vagyionra.
Ott lángol az ilyen mindennap a misén
S lemondást prédikál az udvar közepén,
Szent rajongásait összeköti a bűnével,
Haragos, hirtelen, becstelen, bosszút érlel.
S ha tönkreteszi azt, ki útban áll neki,
Az Isten érdekét, csak azt emlegeti,
S éppen azért olyan veszélyes a haragja,
Mert tisztelnünk kell azt, amivel eltakarja,
S dühe akármilyen alantas is lehet,
Fölszentelt a hurok, melyet nyakunkba vet.
Elég példány akad álszent, hazug fajából,
De felismerhető, ki a szívbéli jámbor.
Itt a szemed előtt, öcsém, elég akad
A mi korunkban is, aki példát mutat.
Csak Aristont tekintsd, vagy ott van Periander,
Oronte, Alcidamas, Polydore és Clitander,
E rangot senki sem vitatja tőlük el,
De egy sem kérkedik az erényeivel.
Ezekben nem találsz semmi nagyképűséget,
Az ő áhítatuk emberi, tisztességes.
Nem olyan gőgösek, hogy gáncoskodjanak,
És nem gyanús nekik minden kis mozzanat.
Másokra hagyva a fennkölt szavak dagályát,
Tetteinket csupán a tetteik bírálják.
Álarcban is a bűnt annak látják, ami,
Viszont másokról is tudnak jól mondani.
Egyben sincs intrika, a cselszövést nem érti,
Egy az erénye, hogy a jó életet éli.
Mert ezek soha nem a bűnöst üldözik,
Gyűlöletük csak a bűnre vonatkozik,
S nem hajszolják soha azt, ami égi érdek,

Olyan buzgón, hogy az nem érdeke az égnek.
Ez a viselkedés, látod, tetszik nekem,
S ha példa kell nekünk, öcsém, csak ez legyen.
Akit te úgy szeretsz, az nem efféle ember:
Dicséred a hitét s tudom, hogy jóhiszemmel,
De elkápráztatott a látszat, azt hiszem.

ORGON Befejezted-e már, kedves bátyám?

CLÉANTE Igen.

ORGON Volt szerencsém. (*Indulni akar*)

CLÉANTE Öcsém, csak még egy szóra, kérlek.
Hagyjuk ezt. Becsületszavadra megígérted
Valérnak, úgye, hogy csak ő lehet a vőd?

ORGON Úgy van.
Sőt már ki is tűzted az esküvőt.

ORGON Igaz.

CLÉANTE Mondd meg tehát, hogy akkor mért halasztod?

ORGON Nem tudom.

CLÉANTE Vagy talán meggondoltad a dolgot?

ORGON Talán.

CLÉANTE Egyszóval a szavadat megszeged?

ORGON Azt nem mondom.

CLÉANTE Hiszem olyan ok nem lehet,
Hogy meg ne tedd, ha már Valérnak megígérted.

ORGON Attól függ.

CLÉANTE De minek ez a sok kertelésed?
Igen vagy nem? Valér általam kérdezi.

ORGON Hála istennek!

CLÉANTE És mit mondhatok neki?

ORGON Azt, ami jólesik.

CLÉANTE Tudnom kell végre, értsd meg,
Hogy mit szándékozol tenni.

ORGON Ami az égnek
Tetszeni fog.

CLÉANTE Beszélj őszintén, ki vele:
Valérnak szavadat adtad - betartod-e?

ORGON Agyó!

CLÉANTE (*egyedül*) Valérnak ez rosszabb, mintha felelne.
Elmondom neki, hogy veszélyben a szerelme.

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Orgon, Mariane

ORGON Te, Mariane!

MARIANE Igen!

ORGON Beszélnem kell veled.
Titokban.

MARIANE Mit keres?

ORGON *(betekint egy kis szobába)* Csak körülkémlelek,
Hogy bizonyos legyek, senki sem hallgatózik,
Mert ez a kis hely épp leselkedni való itt.
No jó, nincs semmi baj. Mariane, gyermekem,
Te szelíd vagy, tudom, és szót fogadsz nekem,
Épp ezért mindig is kedves voltál szívemnek.

MARIANE Ezt a szeretetet hogy is hálálhatom meg?

ORGON Kislányom, jól beszélsz, s meghálálod hamar,
Ha mindig azt teszed, amit apád akar.

MARIANE Ó, higgye el, apám, gondom csak erre céloz.

ORGON Helyes, nagyon helyes. És mit szólsz Tartuffe úrhoz?

MARIANE Hogy én?

ORGON Te. S jól vigyázz, mit felelsz, Mariane.

MARIANE Azt mondom róla csak, amit apám kíván.

Dorine halkán belép, és észrevétlenül megáll Orgon mögött

ORGON Ez már okos beszéd. Szóld róla azt, ha kérdem,
Hogy ragyog rajta a magasabbrendű érdem,
Hogy már is meghatott és előre örül
A szíved is, hogy őt választom férjedül.
No hát?

MARIANE *(meglepetten visszahököl)*
No hát?

ORGON Mi az?

MARIANE Tessék?

ORGON Nos?

MARIANE Lehetetlen!

ORGON Hogyan?

MARIANE Mit mond, apám, kit kéne megneveznem,
Mint aki meghatott és akinek örül
A szívem, hogy apám őt adja férjemül?

ORGON Tartuffe-öt.

MARIANE De apám, esküszöm, hogy nem úgy van.
Miért akarja, hogy ilyen nagyot *hazudjam*?

ORGON De én azt akarom, hogy ez igaz legyen,
Neked pedig elég, ha így tetszik nekem.

MARIANE Azt akarja, apám...

ORGON Igenis, azt kívánom,
Hogy násszal kösse őt magához a családom.
Döntöttem: te leszel Tartuffe úr hitvese.
S ha kívánod...

MÁSODIK JELENET

Dorine, Orgon, Mariane

ORGON (*megpillantja Dorine-t*) Maga meg hogy kerül ide?
Ugye nem tud erőt venni kíváncsiságán,
Azért lopózik itt minket kilesni, drágám?

DORINE Igazán nem tudom, hogy ez a furcsa nász
Valami kósza hír vagy csak találgatás,
De ha ilyesmiről beszéltek, csak nevettem:
Az ilyen házasság azt mondtam, lehetetlen.

ORGON Hogyan? Hát annyira hihetetlen?

DORINE Igen,
Sőt annyira, uram, hogy önnek sem hiszem.

ORGON Van módom arra, hogy magával elhitesse.

DORINE Csak tréfát üz velünk, uram, nem hisszük úgysem.

ORGON Majd elválík hamar, igaz-e, tréfa-e.

DORINE Mesebeszéd!

ORGON Vigyázz, lányom, ez nem mese.

DORINE Ugyan, ne higgyen el ilyet apjaurának.
Ez tréfa csak.

ORGON De nem.

DORINE Akármit is csinálhat,
Nem hiszünk önnek.

ORGON Úgy? Akkor dühös leszek!

DORINE Jó! Elhisszük, de ez csak annál rémesebb.
Hát az úr, akinek arcán a bölcsesség ül
S ilyen széles szakállt növesztett rajta díszül,
Lehet-e annyira bolond...

ORGON Sok, ami sok!
Túl bizalmas kegyed, csak annyit mondhatok,
Tudja meg, angyalom, hogy ez már tarthatatlan.

DORINE Semmi harag, uram, beszéljünk csak nyugodtan.
Így megtréfálni a világot mire jó?
Az ön lánya nem egy vak bigottnak való,
Annak pedig akad fontosabb hivatása.
De önt miféle ok bírhatta rá e nászra?
Mi oka lehetett, hogy ön, pénzzel tele
Egy koldus vót keres...

ORGON Csitt! Nincsen semmiye,
De megérdemli, hogy éppen ezért dicsérjék.
Szegény, igaz, de ez becsületes szegénység.
Őt minden rang fölé éppen az emeli,
Hogy hagyta jámboran magát kifosztani,
Mert soha nem ügyelt a világi vagyona,
Örök dolgok felé irányult csak a gondja.
De rendbejön megint, ha segíték neki
S elvesztett vagyonát még visszanyerheti.
Ősei birtokát majd végül visszaváltja,
Mert nemesember ő, és régi a családja.

DORINE Ezt ő mondja, de nem hiszem, hogy összevág
A jámborsággal ez a földi hiúság.
Akinek célja, hogy a szentséget keresse,
Az nem a névre, sem a származásra büszke,
Mert az alázatos, igazi áhitat
Nem tűrheti el az ilyen becsvágyakat.
Mire jó ez a góg?... De ez a téma sérti:
Jó, hagyjuk a nemest, lássuk, milyen a férfi.
Intézheti-e úgy, hacsak nem kénytelen,
Hogy ilyen lány olyan férj birtoka legyen?
Nem riad vissza, ha a folytatásra gondol?
Mi következhetik ilyen lakodalomból?
A lány erénye az, amely kockán forog,
Ha nászra kényszerül, s ízlése háborog.
Az, hogy jó feleség legyen s erényben éljen,
Nemcsak az asszonyon múlik, hanem a férjen,
S kiknek szarvára a világ ujjal mutat,
Ők rontják el maguk az asszonyaikat.
Hűnek maradni egy bizonyos fajta férjhez,
Ne tagadja, uram, tudjuk, milyen nehéz ez,
S ki gyermekére egy rossz férjet kényszerít,

Az magára veszi a lánya vétkeit.
Gondolja meg, milyen veszélyt hozhat a terve!

ORGON Majd maga megtanít, mit kell tennem - na, persze.

DORINE No, csak tanulja meg, jobbat nem is tehet.

ORGON Ne hallgasd, lányom, az üres beszédeket.
Tudom mi kell neked, apád vagyok, enyém vagy.
Igaz, hogy már odaigértelek Valérnak,
De kártyázni szeret, az a hibája van,
És valószínű, hogy kissé vallástalan,
Úgy vettem észre, hogy nemigen jár misére.

DORINE Hát nem is jár azért, hogy más szemmel kísérje,
Mint aki épp csupán külszínért megy el.

ORGON Amit maga beszél, engem nem érdekel.
A másik kitűnő viszonyban van az éggel,
És hidd el, ez a kincs nagy gazdagsággal ér fel.
Minden óhajodat betölti ez a nász,
Csupa gyönyör lesz és mennyei mulatás.
Kettesben élsz vele, hű lángban egybekelve,
Akárcsak két gyerek vagy két valódi gerle.
Egy rossz szó, annyi sem esik majd köztetek,
S amivé akarod, majd azzá teheted.

DORINE Csak bolonddá teszi, szó sem lehet egyébről.

ORGON Ez micsoda beszéd?

DORINE Lerí a külsejéről,
És akármit beszél, uram, tönkreteszik
Az ő hajlamai lánya erényeit.

ORGON Ne szóljon közbe, már nem bírom türelemmel.
Ne üsse bele az orrát, ahova nem kell.

DORINE Ha beszélek, csak a javát nézem, uram.

Mindig akkor szól közbe, mikor Orgon a lányához fordul

ORGON Hallgasson, kár ezért a gondért: hasztalan.

DORINE Ne szeretnők csak úgy...

ORGON Hát minek is szeretnek?

DORINE Szeretem akkor is, ha nem tetszik kegyednek.

ORGON Elég!

DORINE Drága nekem az úr becsülete.
S nem tűröm el, hogy közgúnynak kitegye.

ORGON Elhallgatsz végre már?

DORINE Lelkiismeretére
Venné-e, hogy ilyen legyen a lánya férje?

ORGON Elhallgatsz végre, te kígyó, ki pimaszul...
 DORINE Ó, milyen jámbor és mégis dühbe gurul!
 ORGON Mert előnt az epe e zöldség hallatára.
 Értsd meg, azt akarom, hogy hallgass valahára.
 DORINE Többé nem szólok egy szót se... de gondolok!
 ORGON Gondolj, amit akarsz, de teszek róla, hogy
 Elhallgass, vagy... Elég. *(Lányához fordul)*
 Hidd el, ezt az egészet
 Elég alaposan megfontoltam.
 DORINE *(félre)* De szétvet
 A düh. *(Elhallgat, amint Orgon feléje fordul)*
 ORGON Divatfi nem volt, ez igaz, soha,
 Tartuffe mégis olyan...
 DORINE *(félre)* Igazi csúf pofa!
 ORGON Hogy ha a külseje nem is vonzana mindjárt,
 Egyéb értékei... *(Megáll Dorine előtt, összefonja karját, úgy nézi)*
 DORINE *(félre)* Na, ez a kicsi jól járt!
 Ha én lennék az ő helyén, engem bizony
 Férfi nem venne el, ha én nem akarom,
 S ha nászt ülnék vele, hát ráébredne másnap,
 Hogy mi a módja az asszonyok bosszujának.
 ORGON *(Dorine-hoz)* Hát semmibe se vesz, maga haszontalan?
 DORINE De mi baja, uram? Magához nincs szavam.
 ORGON Akkor hát mit csinál?
 DORINE Beszélgetek magamban.
 ORGON *(félre)* Ideje már, hogy e pimasznak megmutassam,
 Ha visszakézzel egy jó pofont lekenek...
Pofonra emeli kezét, úgy folytatja, de Dorine, valahányszor Orgon ránéz, elnémul
 Kislányom, ez a terv csak tetszhetik neked.
 Akit én emlitek, hidd el, jövődő férjed... *(Dorine-hoz)*
 Most miért nem beszél?
 DORINE Mert nincsen mit beszéljek.
 ORGON No, csak egy szót.
 DORINE De nincs kedvem egy szóra sem.
 ORGON Hát nem felel?
 DORINE De, majd ha elment az eszem.
 ORGON Lányom, most végre már mutass szép engedelmet,
 Hogy választásomat megadón helyeseljed.
 DORINE *(elszalad)* Hát ilyen férj nekem nem kellene soha,

Orgon pofon akarja vágni, de nem sikerül

ORGON Melletted ez a lány, hidd el, kész nyavalya.
Akivel egy fedél alatt meglenni vétek.
Képtelen is vagyok folytatni a beszédet.
Hallgatni sem bírom szemtelen szavait:
Megyek - a levegőn tán megnyugszom kicsit.

HARMADIK JELENET

Dorine, Mariane

DORINE Elvesztette talán a hangját? Ezt nem értem!
A kisasszony helyett is nekem kell beszélnem?
Végighallgatja hát az ilyen esztelen
Tervet s nincs ellene egyetlen szava sem?

MARIANE De mikor ő az úr - apámnak mit feleljek?

DORINE Ami kivédi az efféle veszedelmet.

MARIANE De mit?

DORINE Azt, hogy nem a más szívével szeret,
S nem mehet nászra az apa a lány helyett.
Magáért készül az egész, nem pedig érte,
Magának, nem neki, kell hogy tessék a férje,
S ha szemében ez a Tartuffe lenyűgöző,
Tartuffe-höz ne maga - menjen csak férjhez ő.

MARIANE De fölöttünk olyan nagy az apai kényszer -
Nincs, aki ellene megszólalni merészel.

DORINE De, kisasszony, Valér megkérte a kezét:
Az a kérdés tehát, hogy szereti-e még.

MARIANE Dorine, miket beszélsz? Ez szerelmemre sértés.
Igazságtalan és fölösleges e kérdés.
Előtted százszor is kitártam szívemet
S szerelmem lángoló hűségét ismered.

DORINE Nem tudhatom, szíve beszélt vagy csak a szája,
Férjéül - mondja meg - igazán őt kívánja?

MARIANE Nem szép tőled, hogy így kételkedel, Dorine:
Túlontúl láthatók az én érzelmeim.

DORINE Szóval szereti még?

MARIANE Szeretem, holtomiglan.

DORINE S minden jel arra vall, ugye, hogy ő is így van?

MARIANE Azt hiszem.

DORINE És ugye, vágyódnak hevesen,
Hogy férj és feleség legyenek?

MARIANE Ó, igen.

DORINE S a másik esküvőt milyennek is találja?

MARIANE Ha kényszerítenek, kész vagyok a halálra.

DORINE Ez már igen! S nekem eszembe sem jutott:
Csak meg kell halnia, s elmúlnak a bajok.
Ez már aztán csodás gyógyszer! Elönt a méreg.
Hallani sem bírok ilyen buta beszédet.

MARIANE Ó, istenem, milyen rosszkedvű vagy, Dorine!
Nem is sajnálkozol más ember bajain.

DORINE Nem is sajnálom azt aki ilyen butuska,
A legkisebb veszély azonnal megpuhítja.

MARIANE De hát mit is akarsz? Tudod, hogy nem merem.

DORINE Pedig erős szívet kíván a szerelem.

MARIANE Nem elég-e, Dorine, hogy hű maradt szerelmem,
S nem Valér dolga, hogy apámtól megszerezzen?

DORINE S ha apja konok és rögeszmés, bogara
E Tartuffe, akinek bolondja - annyira,
Hogy szavát megszegi, ígéretét nem állja
S magát nem adja - ez talán Valér hibája?

MARIANE Szóval legyenek merész, mondjak nyíltan *nem*-et,
Magam válasszak és kitérjem. szívemet?
Bárhogy szeretem őt, visszatart mégis engem
Női szemérmem és gyermeki engedelmem.
Mit akarsz? A világ lássa szerelmemet...

DORINE Semmit sem akarok. Látom már, mit szeret.
Legyen, kisasszony, a Tartuffe úré. Megértem.
Nincs értelme, hogy én e frigyről lebeszéljem.
Küzdjek a vágyai ellen? Nincs rá okom:
Meglátja, sok előnyt hoz e lakodalom.
Tartuffe úr! Ó, nem is akármiféle gólya
Költötte! Tartuffe úr! Vegye csak fontolóra,
Nem tucatférfiú, nem átlagember ez:
Boldog lehet a nő, aki a párja lesz.
Glória ül fején, és mindenütt csodálják
Nemes eredetét, személye szép arányát.
Arca virágozik és piroslik a füle:
Ez lesz a férje - hát legyen boldog vele.

MARIANE Ó, ég...

DORINE Nincs semmi baj! Meglátja, hogy feléled,
Ha hitvese lehet ilyen gyönyörű férjnek.

MARIANE Kérlek, hagyd abba már! Csak bosszantasz te is!
Hogy védekezhetem e nász ellen? Segíts!
Megadom magamat - mondd meg, hogy mit csináljak?

DORINE Nem, nem, hisz tudja: szót kell fogadni a lánynak,
Még ha az apja egy majomhoz adja is.
Gyönyörű sorsa lesz - miért panaszkodik?
Postakocsin a kisvárosba viszi férje,
A komák, nénikék és bácsikák körébe.
A finom társaság várja, a helybeli,
S a kisasszony az ő fényüket emeli.
Először a birónénál mutatkozik be,
A jegyzőnéhez is mehet első vizitre,
Majd leültetik a faragott pamlagon.
Sőt farsang idején lesz tán rá alkalom
S láthat bált, zenekart, márminthogy két dudával.
Bolhacirkuszba is elmehet férjeurával,
Ha ugyan engedi...

MARIANE Dorine, sirba viszel!
Inkább tanácsot adj, hogyan kerüljem el.

DORINE Szolgálója vagyok.

MARIANE Hát nem ismersz kegyelmet?

DORINE Nem, jöjjön létre csak, hiszen ez kell kegyednek.

MARIANE No, édesem!

DORINE De nem.

MARIANE Ismered szívemet...

DORINE Magának ő való: Tartuffe - hát kapja meg!

MARIANE Csak tebenned, Dorine, tudtam megbízni mindig,
Tedd meg...

DORINE Nem. Jó lesz így, ha megtartüffösítik.

MARIANE No jó! Látom, neked minden bajom kevés.
Hát menj. Majd megsegít a kétségbeesés.
Majd ahhoz fordulok, ha magamra maradtam,
S olyan gyógszert kapok, mely, tudom, csalhatatlan.

El akar menni

DORINE Kisasszony! Nem vagyok dühös! Ne menjen el!
Hiába no, magát mégis sajnálni kell.

MARIANE Mondom neked, ha még tovább is így gyötörnek,
Nem marad más kiút: el kell hagynom e földet.

DORINE Minek bánkódik? Egy kis ésszel többet ér.
Ne féljen, segítek. De itt jön már Valér.

NEGYEDIK JELENET

Valér, Mariane, Dorine

VALÉR Most mondták el nekem a hírt - nem gyanítottam.
Kisasszony, nagyszerű hír ez, tagadhatatlan.

MARIANE Milyen hír?

VALÉR Igaz-e, hogy Tartuffe elveszi?

MARIANE Hát annyi bizonyos, apám ezt tervezi.

VALÉR Kisasszony! Apja hát...

MARIANE Igen, most másra készül
S imént közölte, hogy hozzá ad feleségül.

VALÉR Komolyan mondja ezt?

MARIANE Komolyan, igazán:
E nászhoz makacsul ragaszkodik apám.

VALÉR És kisasszony, maga? Szívében hogy határoz?

MARIANE Nem tudom.

VALÉR Ez igen derék, gyönyörű válasz.
Nem tudja hát?

MARIANE Nem.

VALÉR Nem?

MARIANE És mit gondol maga?

VALÉR Én? Én azt gondolom, szót kell fogadnia.

MARIANE Ezt gondolja?

VALÉR Igen.

MARIANE Igazán?

VALÉR És miért ne?
Dicső ajánlat ez, legyen csak ő a férje.

MARIANE Úgy? Jó! Ez a tanács, uram, tetszik nekem.

VALÉR És követnie is könnyű lesz, azt hiszem.

MARIANE A tanácsot maga sem adta nehezebben.

VALÉR Azért adtam csupán, hogy a kedvét keressem.

MARIANE S én azért követem, hogy örüljön neki.

DORINE *(egészen hátrahúzódik)* No kíváncsi vagyok, ebből mi sülne ki.

VALÉR Ez hát a szerelem? Vagy az egész csalás volt,
És...

MARIANE Beszéljünk, uram, inkább valami másról.
Nyíltan megmondta ön, hogy azt fogadjam el,
Akit most férjemül az apám kiszemel,
Nekem meg eltökélt tervem, hogy így csinállok,
Hisz maga adta az üdvöztető tanácsot.

VALÉR Miért említ ilyen átlátszó indokot?
Tudom, hogy maga már régen határozott,
S most e haszontalan ürüggyel visszaélve
Bizonyos jogcímeket érez a szószegésre.

MARIANE Ez szép beszéd.

VALÉR Igen, s szívében sohasem
Vonzotta még felém igazi szerelem.

MARIANE No, igen, van joga, hogy ezt szememre vesse.

VALÉR Igen, van rá jogom, és lelkem megsebezve
Megelőzi magát tervében, úgy lehet;
Tudom, hová vigyem kezemet s szívemet.

MARIANE Ó, nem kételkedem, s a láng, melyet az érdem
Felszít...

VALÉR Az érdemet ne is említse, kérem,
Hisz megmutatta, hogy kevés az érdemem.
Más nő jobb lesz talán, abban reménykedem:
Tudok egyet, aki, ha innen visszalépek,
Tán elfelejteti ezt a nagy veszteséget.

MARIANE Nem is nagy veszteség, könnyen pótolja más.
Mégvigasztalja majd magát a változás.

VALÉR Igyekszem, higgye el: ha hiába remélünk,
Nemcsak megcsalt szívének - szenved a büszkeségünk,
És legfőbb gondja, hogy kárpótolja magát,
Ha nem is sikerül, színleljük legalább,
Különben pipogyák s gyávák vagyunk - olyan nagy
Hiba szeretni azt, aki bennünket elhagy.

MARIANE Ez igazán nemes, nagylelkű érzélem.

VALÉR Mindenki tudja ezt és egyetért velem.
Vagy azt kívánja, hogy őrizzem a szerelmet
És mindörökké csak maga után epedjek?
Elnézzem, hogy maga más karjába borul,
És szenvedjen szívem gyógyíthatatlanul?

MARIANE Ellenkezőleg, én már csupán azt kívánom,
Hogy essék túl hamar a gyógyszer-házasságon.

VALÉR Ezt kívánja?

MARIANE Igen.

VALÉR Sértett már eleget:
Kisasszony, indulok, hogy kedvére tegyek.
(*Egy lépést tesz, mintha megindulna, de mindig újra visszatér*)

MARIANE Helyes.

VALÉR (*visszajön*) De tudja meg, hogy maga volt a hűtlen.
Maga, aki miatt végsőkre kényszerültem.

MARIANE Úgy van.

VALÉR S csak a maga példáján tervezem
Ezt a lépésemet.

MARIANE Nem baj, csak meglegyen.

VALÉR (*indul kifelé*) Meglesz, nyugodt lehet, a kedvére cselekszem.

MARIANE Jó lesz.

VALÉR (*megint visszajön*) És sohasem látjuk egymást mi ketten.

MARIANE Sok szerencsét!

VALÉR (*elindul, az ajtónál visszafordul*)
Mi az?

MARIANE Tessék?

VALÉR Ki szólt? Maga?

MARIANE Én? Álmodik.

VALÉR No jó, akkor megyek haza.
Agyó, kisasszonyom! (*Lassan elindul*)

MARIANE Agyó, uram.

DORINE (*Mariane-hoz*) Úgy érzem,
Hogy elment az eszük ebben a kedvtelésben.
Csak hagytam magukat, hadd pöröljenek itt,
Azt vártam, hogy talán kisütnek valamit!
Hó, Valér úr!

Megragadja Valér karját, Valér pedig úgy tesz, mintha nagyban vonakodnék

VALÉR Dorine, engedj utamra, kérlek.

DORINE Jöjjön csak vissza hát.

VALÉR Nem, nem, előnt a méreg.
Ne beszélj rá, hiszen ő, ő akarta ezt.

DORINE Várjon.

VALÉR Hiába, már ez elvégeztetett.

DORINE Ó!

MARIANE (*félre*) Nem bír látni sem, elüzi a személyem,
Jobb lesz, ha kimegyek, hogy maradni ne féljen.

DORINE *(elengedi Valért, és Mariane-hoz szalad)*
Most ez kezdi! Hová fut?

MARIANE Hagyj!

DORINE Nem engedem.

MARIANE Dorine, hiába már, nem tartasz vissza, nem.

VALÉR *(félre)* Kész büntetés neki, ha látnia kell engem:
Úgy látszik, többet ér, ha bajából kimentem.

DORINE *(elengedi Mariane-t és Valérhoz szalad)*
Maga kezdi megint? No szép! Ördög vigye!
Már ne évődjenek - csak jöjjenek ide.
(Mefogja és egymás felé húzza őket)

VALÉR *(Dorine-hoz)* De mondd hát mit akarsz?

MARIANE *(Dorine-hoz)* Mért hívtál vissza onnan?

DORINE Hogy kibéküljenek, s magukat összehozzam. *(Valérhoz)*
Mért veszekszik vele? Mért ilyen esztelen?

VALÉR Hát nem hallottad-e, hogyan beszélt velem?

DORINE *(Mariane-hoz)* S maga bolond-e, hogy így elfogta a méreg?

MARIANE Magad is tanuja voltál, mennyire sértett.

DORINE *(Valérhoz)* Mind a ketten buták. Elhíhetik nekem:
Nincsen más gondja, mint hogy magáé legyen. *(Mariane-hoz)*
Csak magát szereti, s esküszöm életemre,
Hogy boldog volna, ha a maga férje lenne.

MARIANE *(Valérhoz)* Igen? S akkor ilyen tanácsot minek ad?

VALÉR Igen? S hogy kérheti ebben tanácsomat?

DORINE Mind a kettő bolond. No, kezet ide szépen. *(Valérhoz)*
Előbb maga.

VALÉR *(Dorine-nak nyújtja kezét)*
Minek?

DORINE *(Mariane-hoz)* Most maga, kéz a kézben.

MARIANE *(szintén kezét nyújtja)*
És mindez mire jó?

DORINE Csak gyorsan, jöjjenek.
Nem is tudják maguk, milyen szerelmesek.

VALÉR *(Mariane felé fordul)*
De ha nyújtja, miért tesz úgy, mint aki szenved?
Miért nézi ilyen gyűlölködve az embert?

Mariane Valér felé fordul, és kissé elmosolyodik

DORINE Mind bolond az, aki szerelmes, mondhatom.

VALÉR *(Mariane-hoz)* De mondhatja-e, hogy panaszra nincs okom?
 És vallja be, ugye, magától nem a legszebb,
 Hogy csak akkor örül, ha engem megsebezhet?

MARIANE S van-e hálátlanabb, mint maga, mondja hát...

DORINE Hagyjuk máskorra ezt az egész nagy vitát,
 S inkább gondoljanak a kényszer-esküvőre.

MARIANE Mondd meg hát, mit tegyünk, hogy védjük ki előre?
 Megteszünk ellene mindent, amit lehet.
 Apja hadd szője a bolondos terveket,
 A kisasszony pedig szavát fogadva szépen
 Megnyugszik szeliden az apai szeszélyben.
 Ha szorul a hurok, csak így nyerhet időt,
 És elhúzhatja ezt az undok esküvőt.
 Ha időt nyerhetünk, már meg van nyerve minden,
 Még betegséget is lehet színlelni könnyen,
 Hirtelen támad, és megvan a haladék,
 Vagy rossz előjelet lát, az is már elég,
 Beleütközik egy váratlan gyászmenetbe,
 Iszappal álmodik vagy tükrét töri össze.
 De a földolog az, hogy másnak s neki sem
 Lehet neje, ha nem mondja ki, hogy *igen*.
 De csak úgy érhetünk célt - jó, ha megjegyezzük -
 Ha addig senki sem látja magukat együtt. *(Valérhoz)*
 Menjen, s barátai fáradjanak tovább
 Azért, hogy Orgon úr betartsa a szavát.
 Mi pedig sógora szavát vetjük a latba,
 S mostohaanyja is ügyünket támogatja.
 Isten vele.

VALÉR *(Mariane-hoz)* Tehát kezdődik a csata,
 De bevallom, csak egy reményem van: maga.

MARIANE *(Valérhoz)* Akármit is akar apám, azt megigérem,
 Hogy Valéré leszek, vagy pedig senkié sem.

VALÉR Milyen boldog vagyok! És újra merhetek...

DORINE Fecsegni tudnak a bolond szerelmesek...
 Mondom, gyerünk.

VALÉR *(lép egyet, aztán visszafordul)*
 De még...

DORINE Csak eszébe ne jusson! *(Válluknál fogva kitolja őket)*
 Jobb, hogyha arra megy, erre meg a kisasszony.

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Damis, Dorine

- DAMIS Mennykő csapjon belém, itt, ezen a helyen,
Legyen zsvány, bitang, gazember a nevem,
Ha bármely hatalom, tekintély visszatartat:
Nem nézek semmire s fejjel megyek a falnak.
- DORINE Kérem, fékezze meg e dühös szenvedélyt:
Erről apjaura éppen csak hogy beszélt.
Az ember csak beszél, de nem mindig cselekszik,
Gyakran hosszú az út a szándéktól a tettig.
- DAMIS Meg kell gátolnom e csirkefogó cselét.
Meg nem köszöni, ha én mondom, hogy *elég*.
- DORINE Csak nyugalom! Sem őt, sem az urat ne bánja:
Hadd beszéljen velük az úrfi mostohája.
Valahogy van neki Tartuffe-nél hitele
És Tartuffe mindig is előzékeny vele.
Talán még eped is az úrnőért szívében -
Az volna nagyszerű! Uram, csak ezt megérjem!
Épp most hívatta őt madame s kikérdezi
E házasság felől, hogy mik a tervei,
Megtudja, mit akar s közli vele előre,
Milyen kínos zavar származhatik belőle,
Ha tovább érleli ilyen szándékait.
Inasa mondja, hogy épp most imádkozik,
De azt is mondja, hogy lejön már nemsokára.
Én maradok, maga menjen, kérem, ne várja.
- DAMIS Nem megyek, érdekel ez az egész dolog.
- DORINE Nem, jobb, ha egyedül leszek.
- DAMIS Megnémulok.
- DORINE Tudjuk, milyen maga: felelne mindenáron,
S ez biztos módja, hogy saját ügyének ártson.
Menjen.
- DAMIS Hadd lássam őt: majd mérséklem magam.
- DORINE Jön már, menjen hamar, maga haszontalan.

Damis egy kis fülkébe rejtőzik a szín háttérében

MÁSODIK JELENET

Tartuffe, Lőrinc, Dorine

- TARTUFFE *(észreveszi Dorine-t)*
Lőrinc, rakd vissza az ostort és a szőrcsuhámat.
Reméljük, hogy az ég malasztja rád kiárad.
Ha keresnek, megyek a rabokhoz, mai
Kis adományomat köztük szétosztani.
- DORINE *(félre)* Micsoda hengegés, szenvedés, hiu érdem!
- TARTUFFE Mi tetszik?
- DORINE Csak az...
- TARTUFFE *(egy zsebkendőt húz elő zsebéből)*
Ó, istenem, arra kérem,
Még mielőtt beszél, e keszkenőt vegye...
- DORINE Hogy?
- TARTUFFE Nézni sem bírom a keblét: fődje be.
A megbotránkozást az eféle okozza,
Ettől gerjedhetünk vétkes gondolatokra.
- DORINE Csak ennyi kell, s az úr már kísértésbe jön?
És minden hús iránt ilyen fogékony ön?
Igazán nem tudom, milyen láz támad önben,
Bevallom, nálam ez nem megy ennyire könnyen.
Ön, uram, teljesen pőrén állhatna itt
S én veszélytelenül nézhetném tagjait.
- TARTUFFE Ha énvelem beszél, beszéljen jámborabban,
Vagy itthagynom magát ebben a pillanatban.
- DORINE Nem, én leszek, aki magát nyugton hagyom,
Egy-két szót kell csupán az úrnak mondanom.
Asszonyom idejön most mindjárt s arra kéri,
Kegyeskedjék vele valamit megbeszélni.
- TARTUFFE Ó, boldogan.
- DORINE *(félre)* Milyen szelíd lett hirtelen!
Sejtettem eddig is, de most már elhiszem.
- TARTUFFE Jön nemsokára?
- DORINE Sőt azonnal ideérhet.
Megyek - jobb lesz talán, ha kettesben beszélnek.

HARMADIK JELENET

Elmira, Tartuffe

- TARTUFFE Ó, bárcsak, asszonyom, megőrizné az ég
Az ön lelkének és testének erejét
S áldja meg életét úgy, ahogyan kívánja
Isten híveinek alázatos paránya.
- ELMIRA Lekötelez, uram, e jámbor óhaja.
De tán kényelmesebb, ha leülünk oda.
- TARTUFFE *(Leül)* Bajából, asszonyom, meggyógyult már egészen?
- ELMIRA *(Leül)* Igen, elmúlt a láz, többé nyomát sem érzem.
- TARTUFFE Az én imám, tudom, annyit nem érdemel,
Hogy ezt a nagy kegyet én értem volna el,
De ahány ájtatos imám felszállt az égbe,
Nem volt más tárgya, csak az ön felépülése.
- ELMIRA Az én jólétemért túl nagy e buzgalom.
- TARTUFFE Nem, nem lehet elég drágának tartanom:
Áldoznám szívesen a magamét is érte.
- ELMIRA Túlzás már, higgye el, e kereszténysége,
S jóságáért, uram, hálás vagyok nagyon.
- TARTUFFE Sokkal több az, amit érdemel, asszonyom.
- ELMIRA Beszélni akarok, önnel, uram, titokban.
Jó, hogy most e helyen tárgyalhatunk nyugodtan.
- TARTUFFE Az én lelkemre is nagy boldogság derül,
Hogy együtt lehetünk, kettesben, egyedül.
Imámban mindig is rajongva esedeztem
Ilyen alkalomért, de megtagadta isten.
- Damis nem mutatkozik, de kinyitja annak a fülkének ajtaját, ahová visszavonult, hogy a beszélgetést kihallgassa*
- ELMIRA Amit én akarok, nyílt, őszinte beszéd,
És kérem, tárja fel nekem egész szívét.
- TARTUFFE És én is, éppen e legfőbb kegyért esengek,
Hogy egész lelkemet megmutathassam önnek.
S végül elhiggye, hogy ha én üztem is el
A sok látogatót, kit bája érdekel -
Mégsem a gyűlölet hajtott asszonyom ellen,
De messzire ragadt túlbuzgó szenvedelmem
S egy tiszta hevület, mely...
- ELMIRA Én is úgy hiszem,
Hogy üdvösségemért aggódik szüntelen.

TARTUFFE *(megszorítja Elmira ujjai hegyét)*
Ó, persze, asszonyom, s ez a hév néha tombol.

ELMIRA Jaj! De miért szorít?

TARTUFFE Csupán túlbuzgalomból.
Fájdalmat önnek én ne okozzak sosem.
Inkább én... *(Kezét Elmira térdére teszi)*

ELMIRA Mit keres a keze térdemen?

TARTUFFE Csak ruháját fogom: úgy omlik ez a kelme.

ELMIRA Jaj, csiklandós vagyok: kérem, már ne emelje.
(Elhúzza székét, Tartuffe közeledik a magáéval)

TARTUFFE *(Elmira mellkendőjét babrálja)*
E csipke, istenem, de szép, milyen csoda!
Nem dolgoztak ilyen finoman még soha.
Korunk méltán lehet az ilyesmire büszke.

ELMIRA Ez igaz, de talán térjünk a mi ügyünkre.
Azt hallom, az uram megszegi a szavát
S magához adja a lányát. Igaz-e hát?

TARTUFFE Én is hallottam ezt, de hadd valljam be önnek:
E boldogság nem az, amiért én esengek.
Asszonyom, tudja meg, én másban bámulom
Azt a bájtt, vonzerőt, mely minden óhajom.

ELMIRA Ön nem vágyódhatik, tudom, földi dologra.

TARTUFFE Ne higgye, nincs az én szívem kőből faragva.

ELMIRA De azt hiszem, csupán az ég felé eseng,
S vágyait semmi sem vonzhatja idelent.

TARTUFFE Szerelmünk, amely az örök szépségre gerjed.
Nem tiltja a múltó széphez vonzó szerelmet.
Érzékeinket is könnyen ragadja meg
Az isten műve, a tökéletes remek.
A legszebb nőkben is az ég visszfénye csábít.
De önben tárja fel legtitkosabb csodáit
És arcára olyan szépséget vetített.
Mely elbűvöli a szemeket s szíveket,
S ha önre néztem, a halandó, földi bájban
A természet örök teremtőjét csodáltam.
Saját ábrázatát mintázta meg az ég
A képben, mely után szívem epedve ég.
Féltem előbb, hogy ez a vágy mely titkon égve
Keletezett, talán a sátán törvetése,
S úgy döntöttem, hogy önt többé nem láthatom,
Mert üdvösségemet gátolja, asszonyom.
De, ó, elbűvölő szépség, most már megértem,
Hogy vétkes nem lehet ez az én szenvedélyem,
És mert e szenvedély erényes is lehet,

Ezután átadom hevének szívemet.
Bevallom, asszonyom, tudom, milyen merészség
Önnek ajánlani szívemnek hevülését,
De vágyam csak az ön jósága kegyeit
Reméli, nem saját értékében bizik.
Nyugalmamat az ön ítéletére bízom,
Mert öntől függ csupán az üdvöm vagy a kínom,
Igen, én teljesen önre bízom magam:
Boldog legyek-e vagy végképp boldogtalan.

ELMIRA

Szép, gáláns vallomás hangzott el itt előttem,
De be kell vallanom, egy kissé meglepődtem.
Úgy érzem, nem elég erős az ön szive.
Nem illenék kicsit bölcsőbbnek lennie?
Ön vallásos, uram, ezt mindenki beszéli.

TARTUFFE

S aki vallásos, az nem lehet soha férfi?
Ha meglátom az ön mennyei bájait,
Szívem behódol és már nem okoskodik.
Furcsának tűnhetik, tudom, ez a beszédem -
Végre is, asszonyom, nem vagyok angyal én sem.
S ha mégis sértené önt ez a vallomás,
Szépsége az oka, tudja meg, semmi más.
Amint rám ragyogott emberfölötti fénye,
Egész belsőmet az ön rabjául igézte.
Páratlan, isteni, édes tekintete -
Lázongó szívemet azzal igazta le.
A böjtök, az imák, a könnyek mindhiába:
Minden vágyam csak az ön bájait imádta.
Elárult százszor is szemem és sóhajom,
De most már szóval is be kellett vallanom.
Ha lelke könyörül és nem hallgatja zordul,
Amit alázatos, hű rabszolgája koldul,
Ha majd nem vonja el tőlem vigaszait
És semmiségemig tán leereszkedik -
Akkor, ó, asszonyom, édes világcsodája,
Hódolatomat is páratlannak találja.
Énvelem nem forog kockán jó hírneve,
Meglátja, semmitől sincs oka félnie.
A nők bálványai, a gáláns udvaronchad,
A hiú hódítók, kik hengegve zajongnak
És dobra verik az asszonyok kegyeit,
Ha sikert érnek el, rögtön kifecsegik.
Az ilyen kérkedő nem marad hű szavához
És meggyalázza az oltárt, hol szíve áldoz.
De aki, mint magam, eltitkolt tüzzel ég,
Csak arra bízza rá hírét s becsületét:
Amivel tartozunk saját jó hírnevünknek,
Az a gond kötelez titoktartásra minket,

S a szerelmet, amely félelem nélküli,
És a botránytalan gyönyört itt megleli.

ELMIRA

Csak hallgatom, uram, s e szónoki szavakban
Lelkét feltárta itt napnál világosabban.
Mondja, mi lesz, ha nincs kedvemre e beszéd
S férjemnek mondom el egész gáláns hevét?
E hirtelen kitört, szerelmes szenvedélye
Nagy barátságukat nem is érintené-e?

TARTUFFE

Túl könyörületes ön ehhez, asszonyom,
S vakmerőségemért majd megbocsát, tudom.
Nézzon tükrébe és akkor rögtön megérti,
Hogy vak én sem vagyok, s hogy hús és vér a férfi.
Emberi gyöngeség ez, ne ítélje meg
Határt nem ismerő, vad szenvedélyemet.

ELMIRA

Az ilyesmit talán mások másképp csinálnák -
Az én tapintatom nem kedveli a lármát.
Uramnak az egész ügyet nem említem,
De valamit viszont ön is megtesz nekem:
Elintézi nekünk - de nem kertelve, csalva -
Hogy meglegyen Valér s Mariane lakodalma,
S lemond igaztalan hatalmáról, amely
Csak addig van, amíg más javát veszi el
És...

NEGYEDIK JELENET

Damis, Elmira, Tartuffe

DAMIS

(kilép a kis szobából, ahol elrejtőzött)
Nem, anyám, nem, ez nem maradhat titokban.
Mindent hallottam itt, napnál világosabban.
Tán a jóságos ég működött közre itt,
Hogy tönkretégyem egy áruló cseleit,
És hogy az ég maga rajtam át bosszút álljon
E pimaszságon és ilyen képmutatáson,
S apám ismerje meg a gazembert, aki
Magának mer, anyám, szerelmet vallani.

ELMIRA

Nem. Damis, jobb, ha a bölcsebb úton megindul,
És bocsánatomat megérdemli ezentúl.
Megígértem - miért hazudtolna meg itt?
Nincsen kedvemre, ha botrány keletkezik.
Egy asszony csak nevet e buta semmiségre:
Ilyesmivel minek foglalkozzék a férje?

DAMIS
Ha ezt akarja, van rá oka, gondolom,
S hogy én másképp tegyek, nekem is van okom.
Képtelen gondolat, rossz tréfa, hogy kiméljem,
Hiszen már eddig is hányszor maradt fölényben
Ez a gögös pimasz, ez az álszent bigott,
Köztünk már épp elég zűrzavart okozott.
Apámat ez a gaz kormányozgatja régen
S diadalt ült Valér szerelmén s az enyémen.
Elég e szemtelen aljasságból, elég,
Könnyű fegyvert adott ellene most az ég.
E jó alkalomért adós vagyok az égnek,
S nem azért adta, hogy ezzel végül ne éljek.
Megérdemlem, hogy az ég újra elvegye,
Ha nem tudok mihez kezdeni sem vele.

ELMIRA
Damis...

DAMIS
Nem, hagyja ezt, kell hogy szavamat álljam.
A lelke hirtelen repes diadalában.
Úgysem téríthet el, kár is beszélni még,
Most már kiélvezem a bosszu örömét.
Nem töprengök sokat, véget vetek az ügynek,
És csak örülhetünk mindnyájan, hogy ez így lett.

ÖTÖDIK JELENET

Orgon, Damis, Tartuffe, Elmira

DAMIS
Ó, jó, hogy jön, apám, éppen egy friss ügyet
Tárgyalunk, mely nagyon meglepi, úgy lehet.
Jóságát ez az úr szép áron visszaváltja,
Gyöngédségeiért, apám, ez hát a hála.
Most elárulta, hogy mennyire szereti
Apámat s mire tör: megbecsteleníti.
Anyámnak vakmerő szívvel, bűnös hevében
Szerelmet vallott, és én közben tetten értem.
Anyám tapintatos, a szíve túl szelid,
S a titkot tartja, ha csak őrajta mulik,
De én nem falazok ilyen pimasz csalásnak
S hallgatni annyi, mint megsérteni apámat.

ELMIRA
Igen, én nem tudom, e sok hiú beszéd
Miért zavarja meg egy férj nyugodt esztét.
Mert nem ilyesmitől függ a mi büszkeségünk,
Csak azt kell tudni, hogy ellene mivel éljünk.
Én így vélekedem, s ha rám hallgat, Damis,
Hallgatott volna az ilyenről maga is.

HATODIK JELENET

Orgon, Damis, Tartuffe

- ORGON Hát lehetséges ez? Mit hallok? Ó, nagy isten!
- TARTUFFE Ó, testvérem igen, a bűnöm feneketlen,
Igen, bűnös vagyok, nyomorult, zaklatott,
Aljas gonosztevők között a legnagyobb,
Minden pillanatom új bűn, mocsokban élek,
Lelkemet ellepik gennyes, rothadt fekélyek.
Látom már, hogy az ég e pillanatra várt
S rajtam büneimért kitölti bosszuját.
Érhet akármilyen gaztettek vádja engem,
Nincs bennem gőg, amely unszol, hogy védekezzem.
Mindezt csak higgye el, vértesse fel dühét,
Mint bűnöst üzzön el, nem is kértem, miért.
Bármilyen büntetést, szégyent kell elviselnem,
Biztos hogy többet is régen megérdemeltem.
- ORGON *(fiához)* Gazember, áruló! Bemocskolnád sötét
Rágalmakkal szelíd erényét, hírnevét?
- DAMIS Hát megtéveszti e színlelt jóság, az álnok,
Szemforgató erény?
- ORGON Hallgass, te lepra, átok!
- TARTUFFE Hadd beszéljen, az ön vádja alaptalan:
Jobban teszi, ha hisz az ő szavaiban.
Miért gondolkozik rám nézve kedvezően?
Tudja-e végre is, hogy mi telik ki tőlem?
Testvérem, ön talán a látszatból ítél?
Az megtéveszti: nem vagyok jobb senkinél.
Ne induljon ki ön jámbor külalakomból:
Sajnos, nem az vagyok, akinek bárki gondol
Erényes férfinak tart az egész világ.
S nincs bennem semmi, csak csalás meg bujáság.
(Damis felé fordul)
Beszéljen csak, fiam, nevezzen árulónak,
Aljasnak, gaznak és orgyilkosnak, csalónak,
Vagy szólítson, ha tud, gyűlöltebb neveken,
Megérdemlem, tudom, nem is ellenkezem,
Ezt a gyalázatot kész vagyok tűrni térden:
A bűnöm annyi, hogy illik hozzá e szégyen.
- ORGON Ó, testvérem, elég. *(Fiához)* Nem esik meg szived.
Te gazember?
- DAMIS Apám, ilyesmit elhihet?

ORGON Fogd be a szád, bitang! (*Tartuffe-höz*) Ó álljon fel, fivérem!
(*Fiához*)
Akasztófavirág!

DAMIS Apám!

ORGON Hallgass!

DAMIS De én nem...

ORGON Merészelj még egy szót... nyakad kitekerem.

TARTUFFE Testvér, az istenért, megálljon, türelem!
Inkább szenvedjek én a legszörnyűbb kinokban.
Mint egy hajszála is meggörbüljön miattam.

ORGON (*fiához*) Hálátlan!

TARTUFFE Hagyja hát! Inkább két térden itt
Kérem bocsánatát...

ORGON (*maga is letérdel, és átöleli Tartuffe-öt*)
Mi ez? Hogy rám pirít! (*Fiához*)
Milyen jó! Látod-e, pimasz?

DAMIS Hát...

ORGON Csönd!

DAMIS De...

ORGON Csöndet!
Tudom, mi az, ami megnyugodni nem enged.
Mind gyűlölitek őt, s látom, mi kellene:
Asszony, gyerek, cseléd összefog ellene
És mindent latbavet, együtt szó képtelen csel.
Elúzni tőlem a mélyen vallásos embert.
De tudd meg, kárba vész e meddő buzgalom.
Mert bármibe kerül, én itt marasztalom,
Megtartom Mariane meg az ő esküvőjét
S így töröm össze majd e ház családi gőgjét.

DAMIS Hát kényszeríti, hogy elfogadja kezét?

ORGON Sőt, hogy dühöngjetelek, meglesz ma este még.
Jó eszköz arra, hogy végre megmagyarázzam,
Mi a szófogadás, és ki az úr a házban.
No, gazfickó, amit mondtál, vond vissza hát,
Lába elé borulsz s kéred bocsánatát.

DAMIS Én? E pimasz előtt, aki csupa ravaszság...

ORGON Tovább makacskodol, koldus, rágalmazod hát?
Botot! (*Tartuffe-höz*) Engedjen el! Egy botot akarok! (*Fiához*)
Itt nincs többé helyed - azonnal takarodj!
Visszatérni ne merj, a színedet se lássam!

DAMIS Jó, indulok, de...

ORGON Nincs mit keresned e házban.
Kitagadlak, bitang, rögtön hordd el magad,
Nem kapsz semmit, csupán apai átkomat.

HETEDIK JELENET

Orgon, Tartuffe

ORGON Hogy egy szent emberen ilyesmit elkövessen!

TARTUFFE *(félre)* E szenvedésemet bocsásd meg neki, Isten! *(Orgonhoz)*
Ha tudná, hogy nekem mekkora kint okoz,
Hogy testvérem előtt rágalmaz a gonosz...

ORGON Szörnyű!

TARTUFFE Hálátlanak mind, és e gondolatra
Lesujtott lelkemet a kín majd széthasítja...
Borzasztó fájdalom... Szívem úgy elszorul,
Hogy bele is halok... Tűrnöm kell szótlantul.

ORGON *(könnyezve rohan az ajtóhoz, amerre fiát kiűzte)*
Miért is kíméltelek? Már sajnálom... Gazember!
Miért nem ütöttelek agyon, itt, két kezemmel? *(Tartuffe-höz)*
Testvér, csak nyugalom, üljön le újra hát.

TARTUFFE Inkább zárjuk le ezt a sok gonosz vitát.
Látom, hogy itt milyen komoly zavart okoztam.
Fivérem, azt hiszem, ideje, hogy bucsúzzam.

ORGON Hogyan? Tréfál velem?

TARTUFFE Gyűlölnek, s figyelem,
Hogy izgatják az ön gyanúját ellenem.

ORGON És vádjaik talán helyet kapnak szivemben?

TARTUFFE Nem hagyják abba majd, hogy üldözzenek engem,
S a vádat, amelyet ezúttal elvetett,
Meghallgatja talán máskor, legközelebb.

ORGON Nem, fivérem, soha.

TARTUFFE Ó, fivérem, egy asszony
Tud módot arra, hogy férje lelkére hasson.

ORGON Nem, nem.

TARTUFFE Gyorsan megyek. Ha már nem leszek itt,
Tán kikerülhetem haragjuk nyilait.

ORGON Nem, nem, maradjon itt, nem élem túl, ha elhagy.

TARTUFFE Jó, maradok, habár e tűrés kínja túl nagy.
De ha akarja, hát...

ORGON Ó!

TARTUFFE

Jó, nincs több szavam.
De legalább tudom, mihez tartsam magam.
Kényes a becsület, kötelez a barátság,
Hogy elkerüljük a pletykát s a gyanu árnyát,
Kerülöm hitvesét, és vele ön se lát...

ORGON

Nem, találkozzanak, beszélhet a világ.
Csak örülök, ha az embereket dühítjük,
S inkább azt akarom, mutatkozzanak együtt,
Sőt még mással fogom őket dühíteni:
Ön lesz örökösöm, de az egyedüli.
Nem is halogatom, nyélbeütöm azonnal
S megajándékozom önt egész vagyonommal.
Egy hű és jó barát, akit vőül veszek,
Nem kedvesebb-e, mint asszony, szülő, gyerek?
Nos, elfogadja-e, amit önnek kínálok?

TARTUFFE

Isten akarata - ez az, amit kívánok.

ORGON

Szegény! Intézzük el írásban az ügyet.
Hogy megpukkadjanak sorban az irigyek.

NEGYEDIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Cléante, Tartuffe

CLÉANTE

Ez a botrány, igen, a várost körbejárta
S elhiheti nekem, hogy nem az ön javára.
Kapóra jön, uram, hogy éppen itt lelem:
A véleményemet elmondom röviden.
Hagyjuk mindazt, amit ekörül magyaráznak,
Feltételezem azt, ami legjobb magának.
Damis volt a hibás - no jó, elfogadom,
És az, amivel önt vádolja, rágalom.
De keresztény-e az, aki meg nem bocsátja
A sértést s eltüri, hogy győzzön bosszuvágya?
Lelkére veszi-e, hogy viszályuk miatt
Fiának az apa rögtön ajtót mutat?
Megmondom nyíltan is, eljárását nem értem,
Botránykő ez a tény az emberek szemében.
Ha rám hallgat, ez a botrány lecsillapul -
Az istenért, csak a hűrt ne feszítse túl,
Csak áldozza fel az égnek jogos haragját
S gyorsan békítse ki a fiút meg az apját.

TARTUFFE

Ha rajtam múlna ez, megtenném boldogan,
Bennem nincs semmi düh, elhiheti, uram,
Megbocsátok neki, nem is ítélem őt el,
És megsegíteném szántsándékkal s erővel.
De isten érdeke, sajnos, mást követel,
És ha ő hazatér, nekem távozni kell.
Tette után, amely példátlan, hihetetlen,
Botrány az volna, ha találkoznánk mi ketten.
Még isten tudja, mit gondolna a világ,
Tán azt, hogy én üzök ravasz politikát,
Azt hinnék, magamat mégis bűnösnek érzem
S innen ered egész irgalmat-tettetésem,
Hogy aggaszt vádolóm, azért tartom közel,
S rábírom arra, hogy végül némuljon el.

CLÉANTE

Csupa szép kifogás, de ezekkel mit érek?
Úgy gondolom, ezek nem természetes érvek.
Nem bölcs ember, akit Isten érdeke bánt:
A bűnöst sujtani nincsen szüksége ránk.
Ön hát elébevág az Isten bosszujának:
Gondolja meg, az ég parancsa a bocsánat,
És ha az ég magas parancsát tölti be,
Emberi szóval itt nem kell törődnie.

Az a meggondolás, hogy itt-ott mit hihetnek,
Lehet-e gátja egy jámbor cselekedetnek?
Nem, nem, tegyünk, amit az ég parancsa mond,
Azontúl minek is izgatná bármi gond?

TARTUFFE

Uram, hallotta, hogy megbocsát neki szívem,
Ezzel tehát az ég parancsát teljesítem.
De vele éljek a mai botrány után?
Ó, nem, uram, ilyet az Isten sem kíván.

CLÉANTE

S azt kívánja-e, hogy ön szívesen fogadja,
Amit kitervel a fiú szeszélyes apja,
S öné legyen ez a jogtalan adomány -
Vagyona? Nem, ilyet az Isten nem kíván.

TARTUFFE

Úgysem hiheti el az, aki ismer engem,
Hogy az én érdekem is közrejátszik ebben.
Énnekem semmiség a föld minden java
És hamis fénye nem kápráztat el soha.
Nos, hajlandó vagyok el is fogadni végül
Az adományt, melyet Orgon úr adni készül.
De csak azért, uram, mert félni van okom,
Hogy rossz kezekbe jut különben e vagyon,
Olyanra jut, aki ha benne részesülne,
Mire fordítaná? Valamely gonosz ügyre,
S nem szolgálná vele, mint én teszem, az ég
Dicsőségét, sem, az emberek érdekét.

CLÉANTE

Én nem hiszem, uram, hogy így félnie kelljen.
Finoman érvel a jogos örökös ellen!
Nem kellene magát ezzel zaklatnia:
Övé a vagyon is, meg a kockázata,
S jobb, ha ő visszaél vele, mintha az úrra
Száll az a vád, hogy őt örökéből kitérta.
Csodálkozom, mi is az oka, hogy nyugodt
Lélekkel tűrte el ezt az ajánlatot.
Vagy tán az igazi vallás ad arra módot,
Hogy kell kifosztani a törvényes utódot?
Ha úgy érzi, az ég szava hogy így legyen
S nem is férhet meg ön Damisszal egy helyen -
Nem volna szebb - hisz így kívánja jog és illem
Ha tisztességesen visszavonulna innen,
Mintsem eltűri, hogy egy örült akarat
A család gyermekét elűzze ön miatt?
Mást kíván, higgye el, a jóság és szerénység,
Uram...

TARTUFFE

Kérem, uram, bocsásson meg, de fél négy,
Vár a szent hivatás, egy vallásos dolog,
Bocsásson meg tehát, ha rögtön indulok.

CLÉANTE

(egyedül) Nahát!

MÁSODIK JELENET

Elmira, Mariane, Dorine, Cléante

DORINE

(Cléante-hoz) Ó jaj, uram, tegyen valamit érte,
Mert szörnyű kínokat szenved most el szegényke.
Úgy döntött apja, hogy még ma, éjfél előtt
Eljegyzí, s e parancs kétségbeejti őt.
Mindjárt itt lesz az úr. Hát fogjunk össze, kérem.
Erővel, ésszel, és ingassuk meg hitében,
Hogy hagyja abba már borzasztó terveit.

HARMADIK JELENET

Orgon, Elmira, Mariane, Cléante, Dorine

ORGON

Haha! No jó, hogy épp így összegyűltek itt. *(Mariane-hoz)*
Itt van az okirat, mely örömdre szolgál.
Hogy benne mi lehet, előtted nem titok már.

MARIANE

(letérdel) Apám, az égre, mely tudja, hogy szenvedek,
S mindenre, ami még apámnak szent lehet:
Oldja fel apai jogát egy percre s engem
Hadd ne némítson el gyermeki engedelmem,
Ne hallja meg az ég, hogy tör fel panaszom,
Mert lesújt, amivel apámnak tartozom,
S ne kívánja, hogy az élet, melyet apámtól
Kaptam, apám miatt boldogtalanra váljon.
Ha tönkreteszi már édes reményemet
És nem engedi, hogy szerelmemé legyek,
Legalább ne legyek - így kérem, látja, térden -
Azé, akit csupán utálni tudok, érzem,
S ne használja, apám, hatalmát arra, hogy
Még szerencsétlenebb legyek, mint most vagyok.

ORGON

(érzi, hogy ellágyul, félre)
Csak keményen, szívem, csak nem szánni, kímélni.

MARIANE

Én nem bánom, apám, bárhogyan is becézi.
Egész nagy vagyonát adja már most neki,
Sőt az enyémmel is még megnövelheti,
Én beleegyezem boldogan, csak szeresse,
De a személyemet ne adja neki, ezt ne.
Jobb lesz egy szigorú kolostorban nekem,
Zord falai között múltjék el életem.

ORGON Szép eset, mondhatom! Csak azért lesz apáca,
 Mert szíve lángjait elfojtja a papája.
 Állj fel! Mennél nagyobb fájdalom ez neked,
 Annál nagyobbra nő a mennyben érdemed:
 Érzékeidet e házasság csak gyötörje
 És ne jajgasd tele a fejedet előre.

DORINE Hogyan?

ORGON Hallgasson ott! Kérdezte valaki?
 Maga ne merjen itt bármit is mondani!

CLÉANTE Ha tán meghallgatod, van néhány jó tanácsom.

ORGON A te tanácsaid legjobbak a világon,
 Mindegyik alapos, mindnek van veleje,
 De ha megengeded - most nem élek vele.

ELMIRA *(férjéhez)* Csak nézem, hallgatom, és eláll a szavam,
 Csodálatom maga iránt határtalan,
 Mert ilyen elvakult férfi nem is lehet,
 Hogy el ne higgye ezt a mai esetet.

ORGON Szolgálatára, de nekem elég a látszat,
 Mert az a gaz fiam, tudom, kedves magának.
 Nem akarta, ugye, leleplezni a csinyt,
 Mit ő eszelt ki a szegény ellen megint?
 Túl nyugodt volt maga ahhoz, hogy elhihessem:
 Ó, sokkal hevesebb volna ilyen esetben.

ELMIRA Egy vallomás olyan nagy esemény nekünk,
 Hogy rögtön riadót fujjon becsületünk?
 Hát azonnal kiüt a rossz hír foltja rajtunk,
 Ha nem lángol szemünk, nem átkozódik ajkunk?
 Az ilyen vallomást én csak kinevetem
 És bevallom, hogy a botrányt nem szeretem.
 Én híve vagyok a szelídebb bölcsességnek,
 És nem kedvelem azt a vad erkölcsiséget,
 Melynek fog és köröm legelső fegyvere
 És embertársait azzal leplezi le.
 Mihez is kezdenék eféle bölcsességgel?
 Nekem nem az ilyen pokoli zord erény kell.
 Az elutasítás, ha csöndes és hideg,
 Visszataszít az is egy tola kvó szivet.

ORGON Ismerem az ügyet, és amit mondtam, állom.

ELMIRA Én meg e különös gyarlóságát csodálom.
 De akkor is ilyen hitetlen volna, ha
 Fülével hallja, hogy mégsem volt igaza?

ORGON Hallom?

ELMIRA Igen.

ORGON Mese.

ELMIRA S ha tudok arra módot,
Hogy lássa maga is, mennyire becsapódott?

ORGON Tréfál.

ELMIRA Az istenért, feleljen legalább!
Ne higgye el, csak azt, amit a szeme lát.
Tegyük fel, hogy maga jól elrejtőzik, aztán
Kettőnk jelenetét hallja és látja tisztán -
Mondogatná-e, hogy Tartuffe kegyes, derék?

ORGON Azt mondanám... No de semmit se mondanék,
Ez lehetetlen.

ELMIRA Úgy? Tehát megmarad ebben,
S szándéka, hogy tovább is hazugnak nevezzen?
Ha csak tréfából is, de megkövetelem,
Hogy azonnal és itt tanúskodják nekem.

ORGON No jó, szaván fogom. Már magam is kíváncsi
Vagyok, mit tervez és tud-e szavának állni.

ELMIRA *(Dorine-hoz)* Hívja le.

DORINE *(Elmirához)* De ravasz, és fortélyos eszű,
És törbe csalni őt nem olyan egyszerű.

ELMIRA *(Dorine-hoz)* A szerelem saját ábrándjainak rabja
És az önszeretet önmagát is becsapja.
Csak küldje le ide. *(Cléante-hoz és Mariane-hoz)*
Ti pedig menjetek.

NEGYEDIK JELENET

Elmira, Orgon

ELMIRA Itt az asztal alatt keressünk jó helyet.

ORGON Hogyhogy?

ELMIRA Csak bujjon el s maradjon észrevétlen.

ORGON Asztal alá? Miért?

ELMIRA Bízva rám, arra kérem:
Legyen enyém a terv, maga pedig figyel.
Mondom, bujjon alá, és jól rejtőzzön el,
Senki ne hallja és ne lássa, jól vigyázzon.

ORGON Nagy szívesség, amit megteszek, úgy találom,
De kíváncsi vagyok, ezt hogyan oldja meg.

ELMIRA Tán nem ítéli el viselkedésemet. *(Férjéhez, aki az asztal alá bújt)*
Egy kissé különös tárgyról kell majd beszélnem:
Megbotránkozni nem szabad semmiképpen.
Engedje meg nekem, hadd szóljak szabadon:

Amint ígértem is, meggyőzni akarom.
Most majd megindulok az édesebb irányban,
Hogy e képmutató lélek maszkját lerántsam,
Szerelme vakmerő vágyait biztatom,
Hadd lássa, hogy ez a kedvező alkalom.
Magának játszom én és hogy őt törbe csaljam,
Mintha vágyaira bennem is volna hajlam,
Abbahagyom, amint magának megfelel,
És maga szabja meg, hogy meddig menjek el.
Maga szabjon határt eszeveszett hevének,
Ha majd úgy látja, hogy az ügy éppen megérett,
Hogy kímélje nejét és ne tűrjön tovább,
Csak amíg végre már nem csalja önmagát.
A maga érdeke, maga az úr a házban
És... Siessen, jön is. Ne tűnjék fel, vigyázzon.

ÖTÖDIK JELENET

Tartuffe, Elmira, Orgon (az asztal alatt)

TARTUFFE Itt vagyok, asszonyom, ez volt az óhaja.

ELMIRA Igen. Nagy titkokat kell meghallania.
Az ajtót csukja be, mielőtt belekezek
És nézzen jól körül: félek, valaki meglep.

Tartuffe becsukja az ajtót, és visszajön

Egyikünk sem akar még egy olyan ügyet,
Mint mi az előbb halálra rémitett.
De ki gondolta, hogy ilyen meglepetések
Várnak? Féltettem önt, mikor Damis belépett.
De láthatta ön is, hogy mindenekelőtt
Önt védtem és hogyan csillapítottam őt,
Csak épp az nem jutott eszembe zavaromban,
Hogy az egész ügyet szemébe letagadjam.
De égnek hála, jól végződött az eset
És ennél biztosabb ügyünk nem is lehet,
Mert szent híre elől a vihar messze hátrált
S nem túri ön körül férjem a gyanu árnyát.
A rágalommal úgy dacol az én uram,
Hogy parancsa: legyünk csak kettesben vigan,
Ezért megtehetem, hogy önnel e szobában
Kettesben maradok - meg lehet tenni bátran,
S csupán ezért merem feltárni szívemet -
Az ön tüze nyomán máris lángot vetett.

TARTUFFE Nehéz megértenem e vallomása nyelvét -
Más stílusban beszélt, asszonyom, nem is oly rég.

ELMIRA

Ha e kosár miatt ilyen dühös lehet,
Még rosszul ismeri a női szíveket,
S nem tudja, mit jelent a nőknél ez a kezdet,
Mikor csupán ilyen szelíden védekeznek.
E percekben, uram, harcot vív idebenn
Szemérmünk s ellene a gyöngéd érzelem.
A győztes szerelem mellett szólnak az érvek,
De még bevallani fesheng a szégyenérzet,
Védekezünk előbb, de kiolvasható
Szemünkben az a jel, hogy nyert a hódító,
Már csak becsületünk mond ellene a vágnak
S az elutasítás fél-ígéretbe bágyad.
Túl nyílt e vallomás - talán úgy véli ön -
S hogy szemérmünket is kissé lebecsülöm,
De ha kimondtam ezt, habozva és zavartan:
Hát mi bírt volna rá, hogy Damist visszatartsam?
Vagy olyan szelíden hallgattam volna-e
Végig mindazt, amit felajánlott szíve,
S fogadtam volna-e úgy, ahogy maga látta,
Ha szívem nem felel szíve ajánlatára?
S ha kényszeríteni akartam ezután,
Hogy vesse el a nászt, melyet férjem kíván -
Tudhatta volna, hogy e kérés mit jelentsen,
S csupán maga miatt történt, önérdemben,
Mert kezdtem félni, hogy a tervezett kötés
Szívét megosztja s nem marad nekem egész.

TARTUFFE

Ó, asszonyom, gyönyör nekem s csodálva hallom
Szólalni szavait ezen a drága ajkon,
Érzékeimbe ez a méz árasztja szét
Egy édes, soha nem izlelt öröm ízét.
Fő igyekezetem csak az, hogy tessem önnek,
S hogy szerelmes belém, ez boldogság szívemnek,
De megbocsát, ha e szív alig hiszi el
Szerencsáját s kicsit még kételkedni mer.
Szánhatta szavait tisztos szándékú törnek,
Hogy így gátolja meg készülő esküvőmet,
És ha beszélhetek magával szabadon:
Édes szavaiban addig nem bízhatom,
Amíg egy kis kegye, mely után úgy esengek,
Nem biztosítja azt, amit most kijelentett,
S belém nem ülteti azt a szilárd hitet,
Hogy hozzám jó lesz és hogy igazán szeret.

ELMIRA

(köhög, hogy férjét figyelmeztesse)
Hogyan? Ön hát olyan gyorsan akar haladni
S egy gyöngéd szíven itt már diadalt aratni?
Az édes vallomás kínzó szégyene még
Itt dúl szívemben, és ez önnek nem, elég?

És nem nyugtatja meg már semmi más, csak az, ha Szívem végső kegyét azonnal leszakasztja?

TARTUFFE Érdemtelen remény rendszerint ingatag
És nem nyugtatja meg a szó a vágyakat.
Kétkedni könnyű a hirtelen fényü sorsban
S nem hisszük el, amíg nem élvezzük ki gyorsan.
Tudom, hogy mennyire nem érdemlem kegyét
S kétkedve bámulom rohamom sikerét,
És, asszonyom, egy szót sem hiszek el szívének,
Amíg szerelmemet nem győzik meg a tények.

ELMIRA A szerelme milyen zsarnoki! Remegek.
Mért ejti különös zavarba lelkemet?
A szíveken hogyan tombol dühös hatalma.
S amire vágyik, azt nagy erővel akarja.
Nem védekezhetik ön ellen senki sem -
Hát már lélegzeni sem hagy időt nekem?
És illik-e ilyen szigorral, vakmerően,
Ami után eped - így követelni tőlem,
És kihasználni a legvégső kegyekig,
Ha észreveszi, hogy mennyire szeretik?

TARTUFFE De ha imádatom nem esik rosszul önnek,
Miért vonakodik, hogy jelét adja ennek?

ELMIRA S az ég, amelyről ön annyit beszélt nekem
Mit szól hozzá az ég, ha beleegyezem?

TARTUFFE Ha gondot már csupán az ég okoz magának.
Könnyen elhárítom utunkból ezt a gátat,
És nem kell, hogy szívét az ég ijessze meg.

ELMIRA Pedig ilyesmivel hányszor rémítenek!

TARTUFFE E lelki-furdalás, asszonyom, kész nevetség -
Csitításának én a művésze lehetnék.
Igaz, hogy tiltva van egynémely élvezet,
De alkudozni az Istennel is lehet,
Mert fontos tudomány s a szükséglet hatása
A lelkiismeret kellő kitágítása.
És igazolja majd legrosszabb tetteit
A cél szentsége és a buzgó, tiszta hit.
Én e titkokra majd lassanként kitanítom,
Csak bízva rám magát ezen a kényes úton.
Töltse be vágyamat s ne féljen, asszonyom:
Én felelek ezért, s a bűnt elvállalom.

Elmira hangosan köhög

Ön erősen köhög.

ELMIRA Bizony, kinszenvedés ez.

TARTUFFE És mit szól, asszonyom, egy kis édesgyökérhez?

ELMIRA Makacs hülés, ilyet nem éreztem soha -
S tán nincs is szer, ami most meggyógyítana.

TARTUFFE Ez borzasztó lehet.

ELMIRA Igen, elmondhatatlan.

TARTUFFE Szóval aggályait oszlassa el nyugodtan:
Itt mély titok marad minden, ezt higgye el,
Márpedig bűn csak az, aminek híre kel.
A botrány, asszonyom, csak az kiált az égre.
S ki titkon vétkezik, annak már nincs is vétke.

ELMIRA *(megint köhög és kopog az asztalon)*
Látom, engedni kell, ha kínos is nekem:
Amit tőlem kíván, rendben van, megteszem,
Mert ennél kevesebb nem volna elég úgysem,
Hogy egy bizonyos úr szavamnak végre higgyen.
Igen, rettenetes, hogy így áll a dolog -
Nem hittem volna, hogy még idáig jutok,
De kényszerítenek, hogy még tovább haladjak
S mondhatok bármit is, hitetlenek maradnak.
Az úr mást követel, meggyőzőbb tanukat,
Hogy kedvére tegyek, elszánom magamat.
Ha megadásomért mégis haragszik Isten,
Haragja arra száll, akiért bűnbe estem,
Az nem lehet, hogy a vétek enyém legyen.

TARTUFFE Vállalom, asszonyom, s persze hogy semmi sem...

ELMIRA Azt ajtót nyissa ki s nézze meg, arra kérem,
Hogy kint a folyosón... nem jár-e ott a férjem.

TARTUFFE Fölösleges - miért pazarol rá időt?
Már régen vezetem orránál fogva őt,
Dicsőség neki az, mikor kettesben érhet,
S elértem nála, hogy nem hisz saját szemének.

ELMIRA Azért csak menjen, és, kérem, jól nézze meg
És vigyázzon, nehogy itt meglephessenek.

HATODIK JELENET

Orgon, Elvira

ORGON *(előbújik az asztal alól)* Undorító alak, bevallom hát magának,
Odavagyok, nem is tudom, hogy mit csináljak.

ELMIRA Hogyan? Hát már kibújt? Nem, ez nem tréfa itt,
Bujjon csak vissza és még várjon egy kicsit,
Hogy biztos legyen és látszattal be ne érje
S ne bízsa rá magát gyanúra, feltevésre.

ORGON A pokol fenekén sincs ennél gonoszabb.
ELMIRA Vigyázzon! Túl hamar hinnie nem szabad.
Győződjék meg s csak úgy ítéljen, arra kérem.
Türelem, türelem - túl gyorsan ne ítéljen.
(*Orgon elé áll, hogy eltakarja*)

HETEDIK JELENET

Tartuffe, Elmira, Orgon

TARTUFFE (*nem látja meg Orgont*) Itt minden összevág javamra, asszonyom:
Megnéztem a lakást és megnyugtathatom,
Hogy senki sincs közel, és lelkem elbűvölten...

Miközben Tartuffe kitárt karral előrelép, hogy megölelje Elmirát, az hátralép, és Tartuffe észreveszi Orgont

ORGON (*előlép*) Hohó! A szerelem ennyire tombol önben?
Hogy elragadja önt e mohó szenvedély!
Ó, ó, a szent! Nekem már hiába beszél!
Ilyen könnyen esik bűnbe? Na, szép bitangság,
Nőül venni a lányt s elcsábítani anyját!
Azt hittem, nem igaz, s egész idő alatt
Vártam csak, hogy mikor jön a jó fordulat.
De kívánhatok-e még több bizonyítékot?
Nem, többre nem vagyok kíváncsi, épp elég volt.

ELMIRA (*Tartuffe-höz*) Nem volt kedvem szerint, hogy önnel így tegyek
S nem tettem volna, ha nem kényszerítetek.

TARTUFFE (*Orgonhoz*) Hogyan? Hát elhiszi...?

ORGON Hagyja ezt abba, kérem.
Ki a házamból és már ne sokat beszéljen.

TARTUFFE Úgy volt, hogy...

ORGON Ezzel itt már nem megy semmire
S nem változtat azon, hogy el kell mennie.

TARTUFFE Maga megy! Azt hiszi, hogy maga itt a gazda?
Nem, enyém ez a ház, mert maga nekem adta,
S majd megmutatom én, hogy hiába akar
Belémkötni pimasz csselfogásaival,
S hogy majd megbüntetem ezt a csalást, e vétket
S tudni fogom, hogyan bosszuljam meg a sértett
Eget, s keservesen meg fogja bánni, hogy
Így bánt velem s az én házamból most kidob.

NYOLCADIK JELENET

Elmira, Orgon

ELMIRA Nem értem, mit jelent az egész, mire mondta...

ORGON Nagyon zavart vagyok, s nincs okom vigalomra.

ELMIRA Miért?

ORGON Látom, milyen nagy volt az én hibám.
És nagy gondot okoz nekem az adomány.

ELMIRA Az adomány...

ORGON Igen, ez megtörtént valóban.
De van egy másik ok, hogy amiatt aggódjam.

ELMIRA Mi az?

ORGON Megtudja majd. Megyek s megnézem én,
Hogy fent van-e az a kazetta a helyén.

ÖTÖDIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Orgon, Cléante

- CLÉANTE Hová szaladsz?
- ORGON Nem is tudom - jaj, hihetetlen!
- CLÉANTE Én azt tanácsolom, fontoljuk meg mi ketten,
Hogy mit tegyünk, ha már így fordult az eset.
- ORGON Ez a kazetta, ez még veszélyes lehet:
Nekem a legnagyobb gondot most ez okozza.
- CLÉANTE De mi is hát ez a titokzatos kazetta?
- ORGON Argas barátomé e kazetta - szegény
Titokban bízta rám még annak idején,
Amikor menekült, az én kezembe adta,
Tudom, iratait rejti ez a kazetta,
S ettől függ élete és minden birtoka.
- CLÉANTE Hogyan bízhattad ezt Tartuffe gondjaira?
- ORGON Lelkiismereti kérdés volt ez valóban:
Elmondtam titkomat, megbízta árulómban,
És elhittem neki, rábírt érveivel,
Hogy az iratokat jobb, ha ő rejti el,
Mert így, ha kutatás indul meg a dologban,
Talállok kiutat s tagadhatok nyugodtan -
S azzal nyugtatta meg lelkiismeretemet,
Hogy így valótlannul is megesküdhettek.
- CLÉANTE Barátom, rosszul állsz, és elbillen a mérleg,
Mert nézetem szerint - ha ugyan jól ítélek -
Az adománylevél s az elárult titok
Olyan könnyelműség, mely most hurokba fog.
Ha e két zálogot az ő kezébe teted,
Ezzel már nagy előnyt biztosított fölötted
S akkor nem volt okos dolog, hogy így kitedd:
Van az ilyesmire más mód is, szelidebb.
- ORGON Hát ilyen megható áhitat köntösében
Gonosz és kétszínű sziv rejtőzhetik? Szégyen!
S én befogadtam őt, koldus volt, ninctelen:
De több áhítatos alak nem kell nekem.
Ha rájuk gondolok, dühömben forr a vérem,
S már jöhet ezután, ott ütöm, ahol érem.

CLÉANTE

No lám! Túlzol megint és szélsőségesen,
Nem tudsz mértékletes maradni semmiben.
A józan ész sosem vág össze a tiédde,
S egy pillanat alatt másik végletbe érsz el.
Megérted a hibát és tévedésedet,
Színlelt áhítat, látod, hová vezet.
No de hát, szabad-e hibád mérlegre téve
Belebotlani egy még nagyobb tévedésbe,
S egy pimasz naplopó után ítélni meg
Az igazán derék és őszinte szívet?
Azért mert rászédett egy szemtelen gazember
Sivár erkölccsel és dagályos intelemmel,
Hirtelen azt hiszed, hogy mindenki ilyen,
S igazi áhítat sehol meg nem terem?
Csak az istentelen élhet ily logikával.
Ne téveszd össze az erényt a látszatával,
Fontold meg jól, ki az, akit tisztelni kell,
De a mértékedet ne veszítsd ebben el,
A csalásra ne nézz rajongó tisztelettel
S azért az igazi buzgalmat, azt se vedd el.
S ha már természeted, hogy végletbe esel,
Még mindig jobb, öcsém, ha emígy vétkezel.

MÁSODIK JELENET

Damis, Orgon, Cléante

DAMIS

Apám! Igaz-e, hogy e gaz megfenyegette,
S ami jót tett vele apám, már elfeledte,
S többet is mert ez a rongy felfuvalkodott,
S kezébe tört apám nagy jósaága adott?

ORGON

Igen, így van, fiam, s kínom már tűrhetetlen.

DAMIS

Apám, csak bízza rám: a két fülét lemetszem.
Aljas pimasz, de nem kell megijednie:
Csak egy csapás elég, s már végeztem vele.
Én elintézem őt, agyoncsapom, levágom.

CLÉANTE

Kissé fiatalos megoldás ez, barátom.
Jobb lesz indulatát lecsillapítani:
Korunk a rend kora, és nem jár jól, aki
Erőszakoskodik és megsérti a törvényt.

HARMADIK JELENET

Pernelle asszony, Mariane, Elmira, Dorine, Damis, Orgon, Cléante

- PERNELLE ASSZONY Milyen rettenetes titkok ezek? Mi történt?
- ORGON Én voltam tanuja, itt kétség nem lehet.
Látja, jószágomért ez hát a köszönet.
Buzgón befogadok egy embert nyomorában.
Jobban saját öcsém, az sem élhetne nálam,
Jótéteményemet naponta élvezi,
Lányomat s pénzemet odaadom neki,
Ő pedig azalatt, sötét terveit szöve,
A gazember pimasz szemet mer vetni nőmre,
S aljas merénylete neki még nem elég,
Rám szegzi most saját jótettem fegyverét,
Amit tőlem kapott, most azzal tönkretenne,
Ostoba jó szivem hoz romlást a fejemre,
Birtokomból elűz és letaszítana
Oda, ahonnan én húztam ki valaha.
- DORINE Szegény!
- PERNELLE ASSZONY Nem, fiam, én nem hihetem sehogy sem,
Hogy része van neki egy rossz cselekedetben.
- ORGON Hogy?
- PERNELLE ASSZONY A jámborakat irigység környezi.
- ORGON Tessék? Mit mond, anyám? Hogy kell ezt érteni?
- PERNELLE ASSZONY Különös életet élnek itt a tiéid,
S tudod, hogy őt milyen gyűlölettel kísérik.
- ORGON Mit változtat ezen, anyám, a gyűlölet?
- PERNELLE ASSZONY Gyerekkorodban is arra neveltelek,
Hogy a bűnösök az erényt sosem dicsérték:
Vesznek az irigyek, nem vész el az irigység.
- ORGON S az egésznek anyám, ehhez itt mi köze?
- PERNELLE ASSZONY Amit róla ezek mondanak, mind mese.
- ORGON De mondtam már, anyám, láttam saját szememmel.
- PERNELLE ASSZONY Nem is tudod, milyen gonosz az irigy ember.
- ORGON Megpukkadok, anyám. Nem mondom eleget?
Én magam láttam a bűnös merényletet.
- PERNELLE ASSZONY Mindig ontják ezek a rossz nyelvek a mérget,
A földön senki sincs, akit ők megkímélnek.

ORGON Ez a beszéd, anyám, mondhatom, esztelen.
Láttam - és tanu rá a saját két szemem.
Láttam, láttam - hogyan mondjam már, hogy megértse?
Talán századszor is ordítsam a fülébe?

PERNELLE ASSZONY A látszat, istenem, gyakran tévútra visz.
S hányszor csalódhatik az ember szeme is!

ORGON Megőrülök.

PERNELLE ASSZONY Bizony, a hamis gyanu árnya
Nagyon gyakran a jót is rosszra magyarázza.

ORGON Szóval, ha kedve van a feleségemet
Ölelni - irgalom ez tőle?

PERNELLE ASSZONY Nem lehet
Vádolni valakit, csak ha komoly okod van,
Várhattál volna, míg biztos vagy a dologban.

ORGON Az ördögít! Tehát amíg biztos vagyok?
Úgy gondolja, amíg megvártam volna, hogy
Szemem előtt... Nem is tudom már, mit beszélek.

PERNELLE ASSZONY Hiszen tudod, milyen rajongó, tiszta lélek.
Nem megy fejembe, nem, olyat nem hihetek,
Hogy megtette, amit most ráfognak ezek.

ORGON Ha más gyötörne így, tudnám, hogyan beszéljek,
De inkább hallgatok - úgy elöntött a méreg.

DORINE *(Orgonhoz)* Csak visszakapta a magáét - ez szabály;
Nem akart hinni s most hitelre nem talál.

CLÉANTE Hány perc vész kárba e mihaszna semmiségre,
És legfőbb ideje már intézkedni végre.
Ha Tartuffe fenyeget, nem kis veszedelem.

DAMIS Hogyan? Lehet-e hát, hogy ilyen szemtelen!

ELMIRA Nem tudom hinni, hogy ez így mehetne végbe:
Túlontúl feltűnő hálátlan cselszövése.

CLÉANTE *(Orgonhoz)* Csak ne bízz ebben: a módot majd megleli,
Hogy a pör ellened sikerüljön neki.
Kevesebb okkal is vitt már gonosz hinárba
Ártatlanokat a cselszövők intrikája.
Ismétlem, ha tudod, hogy ez a fegyvere,
Nem-lett volna szabad így elbánnod vele.

ORGON Igaz, de mit tegyek? Az áruló gazember
Itt úgy viselkedett, hogy nem birtam dühömmel.

CLÉANTE Most az volna talán legokosabb, ha mi
Tudnánk köztetek békét teremteni.

ELMIRA Ha tudom, hogy ez a fegyver van a kezében,
Ilyen nagy zűrzavart nem keltek semmiképpen.
Hisz én...

ORGON *(Dorine-hoz, megpillantva a belépő Lojális urat)*
Ki ez az úr? Menjen, kérdezze meg,
Most aztán szívesen látok vendégeket!

NEGYEDIK JELENET

Lojális úr, Pernelle asszony, Orgon, Damis, Mariane, Dorine, Elmira, Cléante

LOJÁLIS ÚR *(Dorine-hoz, a szín háttérében)*
Kedves nővérem, én csak beszélni szeretnék
Az úrral.

DORINE Ó igen, de épp most sok a vendég,
S nem hiszem, hogy az úr fogad még valakit.

LOJÁLIS ÚR Nem azért keresem, hogy tán zavarjak itt,
Nem lesz az én ügyem az úrnak kellemetlen,
Végül meglátja majd, örül, hogy idejöttem.

DORINE Neve?

LOJÁLIS ÚR Csak mondja azt, hogy ő küldött ide,
Tartuffe úr, de az ügy az úrnak érdeke.

DORINE *(Orgonhoz)* Egy finom modorú ember Tartuffe nevében,
S azt hangoztatja, hogy az úrnak érdekében,
S hogy majd örül az úr.

CLÉANTE *(Orgonhoz)* Meg kell tudni hamar,
Ki ez az ember és miért jött, mit akar.

ORGON *(Cléante-hoz)* Békíteni akar - tán azért jött ide.
Igazán nem tudom, milyen legyek vele.

CLÉANTE Kérlek, haragodat ne áruld el neki,
S ha akar, szívesen engedd békíteni.

LOJÁLIS ÚR *(Orgonhoz)* Üdvözlöm önt, uram. Az ég bosszúja érje
Az ellenségeit, önt meg kegye kísérje.

ORGON *(Cléante-hoz)* Mondtam, ugye? Milyen szelíden kezd bele!
Majd meglátod, hogy ez a békülés jele.

LOJÁLIS ÚR Az ön háza, uram, becses az én szememben,
Atyjaurának is már szolgája lehettem.

ORGON Bocsásson meg, uram, de röstellem nagyon,
Hogy nem ismerem önt és nevét sem tudom.

LOJÁLIS ÚR Lojális a nevem, normandiai, kérem,
Főporkoláb vagyok, e tisztséget elértem,
Mert negyven éve már, hogy az ég így kegyel,
És hivatalomat dicsően látom el.
Engedje meg, uram, mert azért zavarom csak,
Hogy egy rendeletet a házon végrehajtsak...

ORGON Hogy ön azért...

LOJÁLIS ÚR Uram, csak semmi izgalom:
Egy kis fölszólítás, ez a hivatalom,
Kilakoltatni önt s övéit s persze minden
Ingóságot, bútort elszállíttatni innen.
Jogerős rendelet és haladéktalan...

ORGON Én, innen el?

LOJÁLIS ÚR Igen, ha úgy tetszik, uram.
Hiszen most már e ház, ezt tudjuk mind a ketten,
A jó Tartuffe úré, megfellebbezhetetlen.
Az ön javainak ura s gazdája ő
Egy szerződés szerint, mely nálam lelhető,
S nyugodjék meg, uram, szabályos és hibátlan.

DAMIS *(Lojális úrhoz)* Csak bámulok - ilyen pimaszt még sose láttam.

LOJÁLIS ÚR *(Damishoz)* Uram, én önnel itt tárgyalni sem tudok,
De látom, ez az úr megfontolt és nyugodt. *(Orgonra mutat)*
Mert jámbor ember ő, tudja, hogy mi a dolga:
S biztos, hogy soha a törvénnyel nem dacolna.

ORGON De...

LOJÁLIS ÚR Jól tudom, uram, hogy egy millió miatt
Sem türe lázadást vagy villongásokat
S mint hű alattvaló és tisztességes ember
Elszenvedi, amit a törvény szava rendel.

DAMIS Főporkoláb uram, nem gondolja-e, hogy
Fekete zubbonya ingerli e botot?

LOJÁLIS ÚR *(Orgonhoz)* Küldje el a fiút, vagy megteszem, amit kell:
Sajnálatomra egy jegyzőkönyvet veszek fel,
S elmarasztalom önt haladéktalanul.

DORINE *(félre)* Illojális nagyon ez a Lojális úr!

LOJÁLIS ÚR A jó embereken én mindig meghatódom
S e megbízást nem is vállalnám semmi módon,
Ha nem azért, hogy így örömet okozok
Önnek, s én járok el ügyében, nem azok,
Kik nem néznek ilyen nagy tisztelettel önre -
Eljárásuk bizony egy kissé durva lenne.

ORGON Rosszabb lehet-e, mint hogy az embereket
Házukból kiteszi?

LOJÁLIS ÚR Kap időt eleget.
Mert holnapig, hogy ön jóságomat belássa,
Haladékat adok a kilakoltatásra.
Persze, az éjszakát, azt itt kell töltenem:
Nem lesz itt senki más, csak én s tíz emberem.
De lefekvés előtt - ez formáság, szabályzat -
Átadja nekem minden kulcsát a háznak.
Lesz gondom arra, hogy itt csend és rend legyen,
S ne zavarja az ön nyugalma senki sem.
Reggelre azután kell persze itt ügyesség:
Az utolsó szegig - és csak sietni tessék.
Ne féljen, itt marad tíz erős emberem,
Önnek segíteni, hogy minden kint legyen.
Ilyen szívélyesen ki intézné e dolgot?
És minthogy önnel én ilyen kegyet gyakorlok,
Vizontszolgáltatul csak azt kérem, uram,
Hadd működhessen itt én is zavartalan.

ORGON *(félre)* Abból, amim maradt, itt helyben és azonnal
Mégfizetném a száz legszebb Lajos-arannyal
Azt az élvezetet, hogy úgy vágjam pofon
Ezt a rongy alakot, ahogyan csak tudom.

CLÉANTE *(halkan Orgonhoz)* Csak ártanál vele.

DAMIS Úgy felháborít engem,
Hogy máris viszketést érzek a tenyeremben.

DORINE Az ön háta olyan jó szélesre szabott,
Kedves Lojális úr - illenék rá a bot.

LOJÁLIS ÚR A pimaszságait, szívem, könnyen letörném,
Mert asszonyokra is vonatkozik a törvény.

CLÉANTE *(Lojális úrhoz)* Fejezzük is be már, beszéltünk eleget,
Kérjük az iratot, azután elmehet.

LOJÁLIS ÚR Vizontlátásra! A jóságos Isten óvja!

ORGON Csapjon be mennyköve beléd és megbizódba!

ÖTÖDIK JELENET

Orgon, Cléante, Mariane, Elmira, Pernelle asszony, Dorine, Damis

ORGON Most láthatja, anyám, hogy igazam van-e:
Elég bizonyíték az ügy kifejelete.
Nos, világos-e már a többi árulása?

PERNELLE ASSZONY Úgy vagyok, mint aki égből potyog a sárba.

DORINE *(Orgonhoz)* Kár panaszkodnia, kár őt csepülnie,
 Ha szent szándékait így teljesíti be.
 A szeretetben ő olyan tökélyre tett szert,
 Tudja, hogy a vagyon kísérti meg az embert!
 És tiszta irgalom, ha ettől fosztja meg:
 Szeme előtt csupán az ön üdve lebeg.

ORGON Hallgasson - mindig ezt kell mondanom magának.

CLÉANTE *(Orgonhoz)* A baj ellen milyen orvosságot találhat?

ELMIRA Ha közhírré teszi rút merényleteit,
 A szerződést ezek érvénytelenítik
 S hálátlansága oly mélységesen sötét lesz,
 Hogy nem juthat el a gaztett élvezetéhez.

HATODIK JELENET

Valér, Orgon, Cléante, Elmira, Mariane stb.

VALÉR Bocsánat, Orgon úr, meg kell zavarnom itt,
 De a fenyegető veszély rákényszerít.
 Egy barátom, aki örül, ha megkímélhet,
 És tudja, hogy mi fűz önhöz, miféle érdek,
 Megszegte esküjét, s azon melegiben
 Egy nagy, hivatalos titkot közölt velem,
 S üzenete nyomán rögtön idesiettem,
 Hogy értesítsem és rögtön szökni segítsen.
 A gazember, aki sokáig csalta önt,
 Fejedelmünk elé kihallgatásra ment.
 Ott megvádolta önt és bűnjelként adott át
 Uralkodónknak egy irattal telt kazettát,
 S előadta, hogy ön tudva rejtette itt
 Egy fölségáruló titkos papírjait.
 Nem tudom pontosan, mi vétke önnek ebben,
 De parancs iratott az ön személye ellen,
 Sőt még Tartuffe maga is engedélyt kapott,
 Hogy elkísérheti a rendőrhadnagyot.

CLÉANTE Nézd csak, az áruló fegyvert szerez jogának,
 Hogy örökölje a házat s vagyont utánad.

ORGON Az ember igazán förtelmes bestia!

VALÉR Most a kis haladék is végzetes hiba,
 Hintóm s kapuban: jöjjön, fő a sietség,
 S itt van ezer arany, a költségekre: tessék.
 Ne veszítsünk időt: a villám fenyeget,
 Csapásai elől más kiút nem lehet.
 Arról gondoskodom, hogy biztos helyre érjen,
 És míg célba nem ér, én végig elkísérem.

ORGON Ez a gondoskodás hogy lekötelezett!
Most nincsen rá idő, hogy megköszönjem ezt,
De tán megérem, és az ég megsegít abban,
Hogy hű szolgálatát még viszonzni tudjam,
Isten veletek és vigyázat...

CLÉANTE Gyorsan el!
Igyekszünk majd, öcsém, megtenni, ami kell.

HETEDIK JELENET

Rendőrhadnagy, Tartuffe, Valér, Orgon, Elmira, Mariane stb.

TARTUFFE *(megállítja Orgont)* Lassan, uram, minek szaladni?
Csak nyugodtan:
Megpihenhet hamar egy jó, közeli lyukban.
Letartóztatjuk, és e percben már fogoly.

ORGON Áruló, ezzel a fogással búcsúzol?
Így sikerült, bitang, utadból félretenned?
Ez hát a teteje az egész fürtelemnek?

TARTUFFE E rágalmaival, uram, hiába sért;
Én mindent el tudok szenvedni Istenért.

CLÉANTE Azt meg kell adni, hogy ehhez nagy türelem kell.

DAMIS Isten nevével is játszik ez a gazember!

TARTUFFE Szándékomat dühük sem másíthatja meg,
De bátran megteszem kötelességemet.

MARIANE Mondhatom, igazán dicsőségére válik,
Hogy miért jött s milyen megbizatással áll itt.

TARTUFFE Dicsőség bármilyen megbízás, amelyet
Az a hatalom ad, melytől ez is ered.

ORGON S arra emlékszel-e, te hálátlan gazember,
Hogy honnan húztalak ki irgalmas kezemmel?

TARTUFFE No, igen, jól tudom, mennyire segített,
De a trón érdeke áll mindenek felett,
Ez kívánja, e szent függés, jogos erőszak,
Hogy most minden egyéb hálát szívembe fojtsak,
Jó barátot, szülőt, feleséget, s ha kell,
Magamat is velük áldozom érte fel.

ELMIRA Csaló!

DORINE Ehhez hogy ért: amit mindenki tisztel,
Köpenynek szabja ki s beburkolózik ezzel.

CLÉANTE S ha ilyen tiszta és nem néz önérdeket,
Ez a nagy buzgalom, mellyel itt kérkedett,
Miért várt vele, míg Orgon úr tetten érte,
Hogyan tört titkosan neje becsületére?
Eszébe sem jutott őt följelenteni
Addig, amíg magát ő nem kergette ki!
Nem azért említem, hogy szándékát ne állja,
Az adományt, melyet imént hagyott magára,
De ha a bűne ez és így bánik vele,
Az ajándékba ön miért is ment bele?

TARTUFFE *(a hadnagyhoz)* Uram, túl sok idő vész el a nyelvelésben -
Hát végrehajtani a parancsot ne késsen.

RENDŐRHADNAGY Igen, már túl soká időztünk e helyen:
Jókor szólt közbe, hogy amit kell, megtegyem.
És majd kísérem önt, s ön azonnal elindul
A börtönbe, amely lakhelye lesz ezentúl.

TARTUFFE Én, uram?

RENDŐRHADNAGY Igen, ön.

TARTUFFE Börtönbe? Hogy lehet?

RENDŐRHADNAGY E kérdésére nem magának felelek. *(Orgonhoz)*
A veszélyből, uram, térjen magához újra.
Uralkodónkat a hazugság undorítja,
Szeme az emberi szivekbe lát bele,
S nem téveszti meg a csalók művészete.
Helyes ítélete, finom, nagyszerű lelke
Az élet menetét mindig jól megfigyelte,
Mindig megfékezi nagy indulatait,
Soha szilárd esze végletbe nem esik.
Megadja az igaz jámbor fénykoszorúját,
De nem lesz soha e buzgalma elvakultság,
S bárhogy tiszteli a szentet, az igazit,
Az álszentektől ő éppúgy undorodik.
Ez sem elég ravasz ahhoz, hogy őt becsapja,
Mert nem szedheti rá, semmi ördögi csapda.
Tiszta és átható szemének sugara
Belehatolt e szív aljas zugaiba.
Önt vádolta be ő, de saját maga végre
E tett folytán jutott a bíróság kezére,
Egy hirhedett csaló, kit a fejedelem
Régóta keres, mindig más neveken,
Oly sok terheli őt, annyi fekete bűne,
Hogy egész kötetek telnének ki belőle,
Uralkodónk, kit a csalás visszataszít,
Gyűlölte gonosz hálátlanságait,
Most még e legnagyobb szörnyettét is kivárta,
S engem csupán azért adott szolgálatára,

Hogy lássuk csak, mit is mer még a szemtelen,
És leleplezzük itt, ön előtt, hirtelen.
És elrendelte, hogy ami írást e gaznak
Ön kiszolgáltattott, most tőle elkobozzák,
S hatalma a kötést érvényteleníti,
Mellyel ön javait átengedte neki,
Végül az ön bűnét, melybe titkon, barátja
Szökésekor esett, ezennel megbocsátja,
Ezzel hálálja még azt az odaadást,
Mellyel ön valaha az ő pártjára állt,
És így mutatja meg, hogy jó szíve a bajban
Megjutalmazza azt, ki jól szolgálta hajdan.
Hogy nem felejtí el soha az érdemet,
S emlékezete nem a rosszat őrzi meg.

- DORINE Áldott legyen az ég!
- PERNELLE ASSZONY Szivemről kő esett le.
- ELMIRA Szerencsés fordulat!
- MARIANE Hát ezt ugyan ki hitte?
- ORGON *(Tartuffe-höz, akit a rendőrhadnagy magával visz)*
Látod, te áruló...
- CLÉANTE Öcsém, fékezd magad,
Méltatlanságait átvenni nem szabad.
E nyomorultat itt rossz sorsa már elérte,
Ne bánts: rábízhatod lelkiismeretére,
Kívánjuk neki, hogy találjon rá szíve
Az emberi erény jó ösvényeire,
Javítsa életét és bűnét meggyűlölje,
S a nagy fejedelem ne sujtsa őt a földre,
Te pedig magad trónja elé veted
S hálát adsz, hogy ilyen szelíden bánt veled.
- ORGON Jól mondod ezt, igen: menjünk hát mind eléje,
S hálás szívünk az ő kegyes szívét dicsérje.
És ha leróttuk ezt az első tartozást,
Sorra kerítjük a következőt, a nászt:
Megünnepelni, hogy ők ketten egybekelnek,
S Valérban az igaz és nagylelkű szerelmet.